Nr. 49. Ilmub iga teisipäewa hommikul. Tallinnas, 6. detsembril. XXV. aastakäik. 1905.

Toimetus:
Suure Karja uulitsal, omas majas nr. 23.
Sissekäik mõlemalt Karja uulitsalt.
Kuulutused wõetakse igal ajal tellimisi ja kuulutusi wastu. Kes soowib, et tema kuulutus teisipäewa hommikul wara lehes ilmub, toogu seda laupäewal ehk weel kõige hiljemalt esmaspäewa hommikul kell 10 toimetusesse.

Walguse hind:
aastas postiga 3 rbl. — kop., postita 2 rbl. 60 kop.
poleks aast. 1 „ 70 „ „ 1 „ 40 „
weerand „ — „ 90 „ „ — „ 70 „
kuus „ — „ 30 „ „ — „ 24 „
Wõõrale maale aastas 4 rubla.
Üksik number maksab: Tallinnas 5 k., mujal 6 k.
Kohtem tellimist seawad iga kümne lehe kohta üle ilma hinnata ehk 10 protsenti lehtede hinnast.

Tellimisi ja kuulutusi wõtawad wastu:
Tallinnas: „Walguse" toimetus. Jõelehtmes: E. Allas. Rapla-Kaiuelas: F. Simson. Jõhwis: Haho; A. Reedmann. Madisel: Linkfort. Kaffel: K. Kabal. Peetril: M. Pruuli. Lehtsis: Sohla. Kakweres: Kuhs; P. Erna ja N. Erna; Holm; Lipping. Paides: Seidelberg. Lihulas: Bünner. Kärdlas: W. Spritt. Keinas: Z. Linberg. Simunas: Peterson.

Walgus

Järwa-Jaanis: kaupmees Rinneberg. Kuresaares: Th. Lange. Narwas: A. Grigorjew; K. A. Treufeldt; Insler. Jurjewis: P. Krauw, Walguse abikontoris, Peterburi uulitsas nr. 5; M. Sares; K. Sööt; Meister. Tapal: Mafing. Wiljandis: Tõllasepp; Leok. Põltsamaal: Leitberg ja Zürmann. Pärnus: E. Treufeld; Kassorowski ja Toom. Walgas: M. Rudolff. Sagadis: K. Weltmann. Toris: A. Martson. Haljingul: H. Lusik. Suure-Jaanis: A. Hallaja. Kolga-Jaanis: M. Tooms. Kraweles: K. Widas. Kundas: P. Kiesk. Peterburis: Seeland (Офицерская № 54); Seewaldi Palmgreni Eesti raamatukaupluses (В. Коломенская № 8). Haapsalus: postiametnik Wipsk, kaupm. A. Fried. Korps-Kajal: A. Schmidt. Üdewal: J. Wiimann. Wiru-Nigulas: H. Wolberg. Laius-Tähkweres: H. Reinau.

Kuulutuste rida
Konparelle tähtede juurikes ehk selle ruum maksab 5 kop. Lehe ees otsas 20 kop. Wäliskuulutuste rida 10 kop., lehe esleotsas 40 kop. Kuulutuste wastuwõtjatele ja agentidele arwame 20% kuulutuse hinnast.

Toimetaja aadress.
„Walguse" toimetusele, Tallinnas. — Wene keeles: Въ редакцію газеты „Валгусъ", Ревель.

Wastutaja toimetaja ja wäljaandja **J. Körw.**

Selle numbriga on auustatud „Walguse" tellijatele **raha saatmise kaart** kaasas, kuhu peale tellijate enese adressi kirjutada ja ka ühendada palume, kas nädalas **1** kord ehk **3** korda ilmuw wäljaanne „Walgusest" tellitakse. Mõlemate hinnad on tellimise-kuulutusest näha.

„Walguse" toimetus.

„Walguse" tellimise kuulutus 1906 aastaks.

„Walgus" ilmub uuel-aastal 1906 ühes wäljaandes:

I. Üks kord nädalas endist wiisi ja
II. Kolm kord nädalas ka endises poogna suuruses oiema lisalehega, nagu teised lehed. „Walguse" politika suue ja sihtkiri on wabameelne rahwa astkostmine ja sellega ühes riiklik ja kogukondlik seplikuu ühisuse ja kornaliku majapidamise ning töö ja tegewuse õige ning tõsine edenemine kõige seltslikudu ja oluga ilma kahjuliku segaduseta ja wapustamisteta — uue riiginõuu ehk wokilogus seaduse-andmise põhjusel ja riiklku omawalitsuse tegewusel 17. oktoobril Keiserlise Majesteedi poolt kuulutatud manifesti õiguste teel. Ühesugune õigus kõigile on siis meie wabameelne sihtkiri.

„Walgus" annab 1906 aastal kõigile oma lugejatele järgmised raamatud ja kaasanded: **1. „Walguse" lisaleht, 2. „Walguse" adressi-kalender, 3. „Walguse" seina-kalender, 4.** Igas kuus **põlluteaduse lisaleht, 5. „Walguse" aastaraamat noorerahwale, 6. „Eesti jutud", 7. „Üleüldine hariduse ajalugu", 8. „Lõbusad ja õpetlikud jutud noore ja wanarahwale"** (wõõrarahwaste kirjandusest ümberpandud). — Uutest juttudest, mis „Walguse" lehe tarwis oleme walinud, nimetame muude seas: **„Punase lipu all"** (Inglise kirjaniku Braddoni ülipõnew, hale ja põnew jutt Parisi kodusõjast 1871). — **„Hädaorus"** (Õhtuwenemaa elust Wene romaan Semlaki sulest). — Wene romaan Wene-Jaapani sõjast **„Sõatules"**. — Prantsuse kuulsa kirjaniku Onee ülipõnew jutt (romaan) **„Kaks isa"**. — Saksa naiskirjaniku Eschtruti ülarmas jutt: **„Aneliisel"** ja teine **„Kometimäng"**. — Ülipõnew Amerika romaan **„Kaini tütred"**. Mõned **Soomejutud** jne. Maailma ja kodumaa asjadest räägib „Walgus" nagu lugejad jo teawad, tõtt ja ei taha mitte mahakiskuda, waid ülesehitada. Kes meile meie Eesti rahwa seast selles politika ja hariduse töös meie rahwa elu ja olu ja edenemise eest wõitlemises kätt tahawad pakkuda, need toetagu, edendagu, telligu ja lugegu „Walgust" olgu üks ehk kolmkordses nädalas ilmuwas lehes. Et leht korralikult ilmub ja oma lubadust ja kodukondlikku ning riiklikku kosumist jõudu mööda kaswatada püiab, selle eest wastame.

„Walguse" hind on:

Üks kord nädalas:

aastas postiga	3 r. — k.,	postita	2 r. 60 k.
1/2 „ „	1 „ 70 „	„	1 „ 40 „
1/4 „ „	— „ 90 „	„	— „ 70 „
kuus „	— „ 30 „	„	— „ 24 „

Kolm kord nädalas:

aastas postiga	3 r. 50 k.,	postita	3 r. — k.
1/2 „ „	1 „ 85 „	„	1 „ 50 „
1/4 „ „	1 „ — „	„	— „ 85 „
kuus „	— „ 35 „	„	— „ 30 „

Wäljamaale tellijatele maksab „Walgus" kolm korda nädalas 5 rbl. aastas.

Tellimiste hind maksetagu ette ära. Wõlgu tellimisi kellegi käest wastu ei wõeta. Meie wastutame üksi tellimiste eest, mis otse meie kätte ühes tellimise hinnaga on saadetud.

Auupaklikult **J. Körw,**
„Walguse" toimetaja, Tallinnas.

Wenekeele adres: Редакція „Walgus" Ревель.

Imelikud „rahwa heategijad."

Keiserliku manifesti (armukuulutuse) järeldusel 17. oktoobrist on wabaduse auusad püided mõningate ägedate meeleliste peas imelikka õisi ja wilja ilmale kutsunud, millel kukemarjade maik juures ja mis nõrgematele kergeste keha ja waimu poolses elus mürgiks wõiwad saada, mis uimastab ja surmab. Muude weidrate otsuste seas, mis ligemiste waranduste jagamise kohta tehti, on üks asi otse halenaljakas: Olla tark otsus tehtud, piirituse põletust karskuse pitseri alla panna ja ära keelda. Kas imeweidrad „rahwa heategijad" on ka pisutgi mõtelnud, missuguse löögi nad sellega kõige meie maale ja rahwale lööksiwad?! Piiritust ei põletata üksi wiina wõi porojommi joomiseks, waid teda tarwitatakse kõiges ilmas inimese sugule hädapärast ja majapidamise ning tegewuste juures. Suurem osa meie arstirohtudest on piirituse abil walmistatud ja sünnitatud. Üksipoolisest karsklaste jesuitismusest hoolimata tarwitawad ka arstid inimeste haigusi parandates piirituse abi mitmel moel. Piiritusega keedetakse kiirelt mitmeid toitusi ja muid tarwitusi, ja wiimasel ajal segatakse piiritust mitmesuguste gaasirikka ja puskari jätistega ja tarwitatakse kõiksuguste masinate ümberajamiseks wabrikutes, raudteel ja muudes äriдes ning käsitöödes. Peale selle tehakse soojematel maadel kõik kaugemale wälja saadetawad wiinamarja wiinad piirituse abil hapuks saamise ja rikkiminemise wastu kindlaks ja ostetakse sellepärast piiritust põhjapoolsematest maadest, sest et nad ise sooja ilmade pärast ja mõne muu tingimiste põhjusel piiritust ei saa põletada. Jäetaks nüüd meie põhjanurgas tormiste karsklaste wõi rahwa heategijate wäsjul piirituse põletamine seisma, siis peaksiwad meiemaal piirituse mitmesugused tarwitajad seda wedelikku kõik wõõralt maalt tuua laskma ja meie raha jookseks Preisi, Rumänia, Poola, Rootsi, Norra ja Daanimaale ja meie põllu ja karjapidamine jääks kängu ja nimelt Eestimaal, kus wilets liiwakas põld ja põuda kartew paepõhjaga maapind, jääksiwad ühe aastaga iseäranis kõik talud pankrotti, kes oma ülemat sissetulekut kartohwlitest ootawad ja saawad! Küll on aga nüüd rahwa majapidamise (Nationalökonomia) meistrid ja politika teadusemehed platsis, kes ligimeste kasude ja kahjude üle nii kergemeelsel sammul astuwad ja kõik rahwa elu põhjasi ja nurgakiwa iga olewa ehituse alt ära kaewawad! Et piiritus ja porojom joodikutele kahju toob, selle süi pärast peab siis iga korrapäraline inimene kõik kahjud ja häwitused ära kannatama! Tore wabadus ja weel toredamad tema Apostlid! Tehke silmad lahti, kuhu te kihutate!? Lõpetage liiga joomist, õpetage, et sest õnnetu elu tuleb. Wõidelge porojommi poede wastu, mis rahwa elu kihwtitab. Aga ärge lükake kõik rahwa maja pidamist ja tööd ja teenistust ja korda ümber, mis alaie kõlbab jätta! Karskuse püidmised ja kainuse õpetused on kallid ja auusad asjad. Aga mõned mõratsejad selles tuhinas teewad ennast ilma ja inimeste naeruks, sest suudis wiina jöögi alla ja klaas õlut joob iga mõistlik inimene kahjuta. Kahju saab igast liialdusest. Parajuse ja kainuse kombelik kõrgus saab aga ka politikalises elus seda suurema tähtsuse ja auususe, mida tormisemad ajad ja inimesed nende kallal wahel raputawad. Wanal ajal, kus talupojad iga pühade ajaks ja piduks oma kodu õlut tegiwad, oliwad nad seda rõõmsamad, mida saagirikkam aasta neile seda lubas, ehk küll nende elu raske orjuse ja töö läbi neid õhkamisele sundis. Aga oma esiwanematelt aastasadade jooksul mälestatud kombeid ei tahtnud nad kusgil kohal naljalt unustada. Mis asjas on siis nüüdne sugu parem, kui ta ka õlut ega wiina ei tarwita? Ärritud ja tormine on ka noorem aeg ühes kõige oma imeliku „wabadusega", mille sõna täit tähendust wäga wähe „teaduse" ja „hariduse" „mehi" tunnewad. „Wabadus peab inimest tõeste nii wabaks tegema, et ta ka ligimese wabadust ei riku ega talla.

Mis on kapitalismus?

Et seda wõõrast sõna wäga palju tarwitatakse, siis seletan paari sõnaga teda rahwale. Kapitalismus on rahalik küllus. Kapital on warandus. Iga inimene, kes enesele pisut ehk palju warandust on soetada suutnud, on kapitalist — warandusega inimene. Kui siis spimedispidi kapitalismuse wastu karjutakse, on see suur eksitus, sest kes enesele sugugi warandust teenida ei taha, on pillaja ehk laiskleja. Kes aga õnnetuse, haiguse ehk mõne muu häparduse läbi — pillamata, laisklemata j. n. e. — waesusesse ja wiletsusesse on jäänud, hoolest, tööst ja murest hoolimata, selle inimese wastu peab meil kõigil palaw kaastundmine olema, sest ta on oma süita ilmawarata — kapitalita, ja sell inimesel on siis täieline õigus, kapitalismuse ehk waranduslise külluse poole käsi sirutada ja ütelda: Aita mind, kaasinimene! Ja kui siis kapitalismuslised ehk warandusliku külluse osalised seda healt kuulewad, siis wõiwad nad hädalist kolmel kombel aidata: tööandmise läbi, heade seaduste abil, mis riigi kohus, ja — otsekohese abiandmise läbi. — Mill wiisil on aga siis kapitalismus seda hurjutust ära teeninud, millega teda nüüdsete meelte segaduste ajal inimestele nagu kõigesuuremaks õnnetuseks seletatakse? Wastus: Ühel wiisil küll, kui kapitalismus ehk waranduslik küllus waeseks jäenud inimesi kõiki enese kasuks ja ikka suurema kasusaamiseks wälja imeb; — teisel wiisil aga, kui mitte ülekohtulist rõhumist ega inimeste imemist kapitalile ega kapitalismusele (warandusele ja waranduslisele küllusele) süiks ei wõi anda, on kapital ja waranduslik küllus rahwale ja riigile — iseäranis aga waesematele inimestele — suureks õnnistuseks, sest selle läbi, et warandus waranduselikku kasu igatseb, on ta ärkwel ja tegew, asutab põllutööd, kauplemist, käsitööd, laewade käiku, raudteesid, ehitusi ja kõiksugusi ettewõtteid ning kõige selle läbi saab inimese sugu tegewust, tööd, elu ülespidamist ja — kasu, ning sell teel kogutakse jälle ja jälle, kuidas mõistus, usinus ja töö jõuud lubawad, inimeste seltskonnas juured ja weikesed tagawarandused, kapitalid ja kapitalidest ehk waranduste saawad siis ka mõningatel üksikutel waranduslise küllus, kapitalismus. Nüüd wastaku iga mõistlik ise, kas kapitalismus on inimestele õnn wõi õnnetus. Ilma kapitalita ja kapitalismuseta ei oleks aga ilmas haridus ega edenemine wõimalik ja ilma warandusliku kasupüideta ei oleks tegewuslikku edu ega agarat tööd. Siis elaksime kui linnud taewa all. Täna sööksime ja laulaksime ja homme näeksime nälga. Ehk asi oleks weel kurjem: elaksime nagu kiskjad metsas ja inimesed murraksiwad teineteist kunni murda oleks.

Et aga kapitalismus oma halbu külgesi ei saaks näidata, selleks wõtab riik ja teeb seadused, mis nõrgemaid langemate wastu kaitsed ning kapitalismust seaduslikul teel peab, et üksikute waranduslik küllus kogu rahwale ja riigile õnnistuse teedel peetakse ning mõlemad ikka rohkem kosumise wõimalusel hoitakse. Kes siis kapitalismust inimeste õnnetuseks peab, see on ise kas omakasu ja kapitalismuse püidja teiste kahjude peale ehk ta on õhulossiде ehitaja, udu kujutuste nägija, kes esimese ristikoguduse kristlikku rumalust uueste teuks tahab teha ja inimestele ühist warandust luua (Komunismus, Sotsiaal-demokratismus). Ei üks ega teine pole inimeste seas wõimalik, sest waimuanded, töötahtmine, osawus, edasipüidmise himu ega ka õnn ja kordaminek pole ega saa inimestel ühesuguseks ja ühise töö ja warandusega nii ümberkäima, nagu omaga, seda ei jõua keegi haridus ega seadus korda saata, kui inimesed loobetawas ühiswaranduse riigis ka uueste jälle kõige wiletsamateks ühisuse pärisorjaks tehakse ja inimlik haridus endise metsas elamise kombel madalamast madalamale sunnitakse. Ühiswaranduse **„edu"** wõime selgeste Wenemaa kogukonna ühispõllundusest ja piibli tundjatelt Ananiase ja Sawira „kawalusest" tundma õppida. Wiletsuse wiiwad mõlemad! Mis on kapitalismus muud, kui ka paigale (tagawaraks) kogutud töö? Aga ka tema seeme on töö ja tema külw on tööd, tegewused, teenistused ja jällegi uued warandused (suured ja pisukesed) ja haridus ning inimesesugu edenemine. Waranduste ärakautamiseks on, nagu lugejad nägiwad, paljugi ilmas rumalusi tehtud, aga see on ja jääb asjataks ettewõtteks, sest waranduse kogumine ei wõi inimeste seast kaduda, nagu ka elu siginewine ja elu jätkamise tegewuse ja edenemise püie. Neid mõisteid omandame omale wanematest, perekonnast, seltskonnast ja iseenese südame põuest. See mõiste on meil ka kombeliseks omanduseks ja ta jääb ka selleks. Õnnetu on, kes enesele olgu warandust ehk haridust ei püia ja warandus on ka haridus! Aga üksi see on õige kapital, mis auja tööga saadud ja weel õigem on see, kui ligimese weri ega silmapisarad teda ei tumenda.

Töö kontrahtitest.

Maalt tulewad teated, et põllu-sulased ja palgalised mõnes kohas streikida. On ju küll waestel inimestel põhjust, oma wiletsate elutingimistega nurisеda. Aga meie rahwa auus komme nõuab, mitte sõna ega lepingu murdjaks saada. Oma tööjõudu peab inimene palgakauplemise ajal nii kallilt kui iganes wõimalik wälja andma. Aga lepingut ehk kontrahti pidada, on iga mõtleja auusa inimese kohus. Rikub inimene lepingut, siis teeb ta mõlemile poole kahju. Ja tema enese palk wõib uue kauba ajal selle läbi koguni wäheneda. Ustawus tõstab töö hinda ja ülendab palka. Kes aga peremehe loomad nälga ja janusse jätab, häwitab majapidamist ja wiib oma ja teiste elu wiletsusse. Nõua kui tubli inimene oma töö eest palka — ära tingi ennast mitte odawaste töösse ehk sulaseks. Pea aga auusaste sõna. See on sinu oma auu ja kasu. Sinu wäärtus tõuseb. Töölised ja sulased oleme kõik, üks ühel, teine teisel kombel.

Põletamise ja häwituse wastu!

Lätimaa paha eeskuju on ka meie mõistliku Eesti meeltes mõnes kohas paha segadust sünnitanud. Põletus ja tapmine on aga Jumala ja inimeste ees hirmus tegu! Mõrtsukas wõtab elu, aga elu anda ta ei saa. Ta häwitab seda, mis meie kõikide kõige kallim warandus on! — Ja ka iga ajalik warandus, hoone ja loomade toit on ühtlasi ka kõigi inimeste seltskonna warandus. Põletatakse seda, siis häwitatakse seda ei kellegile kasuks, — kõikidele kahjuks. Mis häwineb, see teeb järele jäenud warandust ja tarwiasju, loomade ja inimeste toitu kallimaks, wähendab tööd ja teenistust ja jätab wiimaks inimesed ja loomad nälga. Loomatoidu häwinemine wähendab ja lõpetab ka aegamööda loomade talitajate tööd ja teenistust, maad jäewad söötи ja nälg ja wiletsus tuleb kõikidele osaks. Müik ja ostmine kaub ja inimeste laste haridusgi wajub maha. Inimesed wõiwad ükstеisi tarwitates elada. Metsas ei oleks meil elu wõimalik. Seltskonnas aga küll. Ja sellepärast, tõsine ja auus Eestisugu, jääme oma wanematest päritud õige ja auusa kombele ja südamele truuks ja ärgem mõne muu rahwa paha eesmärkisi ja kombeid meiemaale tulla laskem. Wõidelgem sõna ja teoga iga kurjuse wastu ja asutagem ka oma laste ja tulewasugu südamesse ikka meie wana õiguse ja auususe püüdeid. Teadkem, et ligimeste wara ja omadus ka ühtlasi kõige seltskonna kasu ja tulu on, sest iga kogutud warandus on meie riigi ja rahwa elus meie kõikide tugi teiste maade ja rahwaste wastu. Iga elutarwitust, mis tulega ehk muidu häwineb, peame mujalt jälle ostma ja maale tooma ja mida rohkem seega rahwa teenistust ja raha wõõraste maade ja rahwaste kätte läheb, seda waesemaks jääb meie maa ja rahwas, ja seda wähemaks wõib meie tegewus, töö ja teenistus minna. Meil kõigil on üksteist ja oma kaaskodanikkusi ja nende wara tarwis, et teenistused ja tegewused kosuda wõiks.

Auusate töölistele seletuseks.

Praeguse aja kihutuse plaanist oleme juba kaks esimist jagu läbi elanud, nimelt rahutused ja sotsial-demokratismuse, mis, iseenesest mõista, tegelikult siin kurjas ilmas kunagi ei saa wõimalik olema teuks teha, küll aga, juba wanast hallist ajast peale, wõimu ihkajatele isikutele paremaks kihutuse abinduks ja tõmbejõuks on teeninud ja ka tulewikus kõige kohasemaks kihutuse söödaks saab olema, sest millega wõiks rahwast oma poole rohkem wõita, kui sotsial-demokratismuses pesitsewate lubamistega. Sa kallis aeg! mis wõib siin hädaorus rohkem pakkuda, kui sotsial-demokratismus wõi ühisuslik rahwa omawalitsuslik kord, kus ülemat ega alamat, rikast ega waest, saksa ega santi ja muidugi wist ka mitte hooljaid ega laisku, terweid ega haigeid, surnuid ega elawaid ei ole, sest selle õpetuse järele on kõik ühesugused! Kuidas on aga lugu, kui neid sule ja seljaga ilma hinnata pakutawaid häid sotsial-demokratismuse omandusi nõnda ütelda „sepa silmaga", mis kuuma raua ja wedela waſe wigurid oskab piirides pidada, läbi kaeme? Wõtame näituseks ühe proowi „Teataja" № 248 selle pealkirja all „Mis tahawad punase lipu kandjad?" 1 punkti, kus mõne teise thalduse hulgas on üteldud „Maa ei ole inimeste kätetöö ja sellepärast ei wõi keegi teda oma omanduseks pidada. Kõik Weneriigi maa peab rahwa omandus olema. See wõib maad tarwitada, kes ilma palgalisteta oma perega seda harib. Igaüks, kes maad harida soowib, wõib seda nõudapalju saada kui palju ta harida jõuab." Pealt näha tore mõte! Wõta ja hari maad kus ja kui palju süda soowib, ilma hinnata! Aga pange tähele, seal on üteldud „ilma palgalisteta oma perega", tähendab mees oma naise ja lastega, — sulast ega tüdrukut olla ei tohi! Mis peawad nüüd üksikud poissmehed ja neiud peale hakkama. Wastus on ehk, wõtku naised ja mingu mehele, ning harigu maad oma „palehigi sees" nagu paradiisis muistegi. Tõsi! Kuid ütsaeg ehk läheb töö kahe nooreinimese wirkades kätes hästi, aga kuda läheb lugu siis, kui noorik mõne aja pärast enam kodust wälja ei saa tulla? Siis peab mees üksi oma pale higi sees maad harima, et peatoidust omale ja oma naise ja lastele muretseda. Palju jõuab aga üks inimene ehk ka kaksi maad harida?

Noorepõlwe seltsilised.

M. E. Braddoni romaan. 10
Eestikeelde **A. Liblik.**

Kohaw elu ümberringi mõjus Jasperi erutatud peaaju peale uimastawalt. Kunstnik surus käed wastu otsaesist ja püidis mõtelda, aga mõtted ei lasknud endid korraldada. Nooremehel oli tundmus, otsekui oleksiwad tsirkuse hobused tema peaaju sees ümber kihutanud.

Sarnases olekus oli ta umbes tund aega õlekuo otsas lamanud ja enese lühikest piipu suitsetanud, kui eesriie, mis tegelaste eluruumi tsirkusest lahutas, kõrwale lükati ja üks tõmmu, inetu nägu, mida hallikad juuksed piirasiwad, puidani ette ilmus. See oli härra von Wackerstedti, kurwameelse tola, nägu. Härra von Wackerstedt silmitses Jasperi tükk aega sõnalausumata, aga noormees ei pannud tema tigedate mustade silmade luurawat pilku tähele.

„Sõber, teie olete ju aruldaselt rahuls", ütles tola wiimaks.

Jasper jahmatas.

„Jah," kostis ta, „ma olen wäsinud."

„Nii ma arwan. Kas teie uudist olete kuulnud?"

„Missugust uudist?"

„Drummondi lossis on kurg külaliseks käinud ja noore peremehe kaasa toonud. Mis teie ütlete selle kohta?"

„On see poisslaps?" kogeldas Jasper.

„Jah. Nii räägitakse."

„Härra von Wackerstedt, härra von Wackerstedt, tulge siia," hüiti tsirkusest, „tulge siia ja ütelge neile härradele ning prouadele, mis wahe on minu abikaasa plekist theekatla ja Hiina keisri wahel?"

Tola lasi eesriide maha ja läks tsirkusesse tagasi. Jasper von Drummond kattis näo kätega kinni ja hakkas waljuste nutma.

Esimest korda sai ta aru, et ta tõeste lootnud oli enese lellepoja järele majoratmõisa härraks saada ja tema warandust omale päriba. Kohkumise järele grahwi äkilise surma üle oli Jasperi südames suur lootus elule tõusnud, mis temalt mõistust ära riisuda ähwardas. Kuid lootuse nurjaminek murdis tema julguse.

Nägu kätega kinni kattes istus Jasper tükk aega paigal. Wiimaks äratasiwad teda uimastusest weiked, pehmed näpud, mis tema käsi näo eest ära tõmmata püidsiwad.

„Papa! Papa!" hüidis lapse heal.

Jasper waatas üles. Weikene Erwin seisis oma kirjus ülikonnas tema ees.

„Ma tahaksin magama minna, papa," ütles ta, „mina olen wäga wäsinud ja uus mamma käskis mind sinu juurde tulla."

Laps nimetas Liina Bretti, kes tema wastu ikka hea oli, enese uueks mammaks. Lapsele oli see koguni uudis, et keegi naisterahwas temaga lahkelt ümber käis.

Jasper wõttis weikese mehe käe peale, mähkis ta wana ülikuue sisse ja pani siis õlgede peale puhkama.

„Noor grahw magab siidi ja pitsi gardinatega tärki sees," pomises ta, „aga minu poeg on sandi poisikene, kes rõõmus olema peab, kui ta koeragi aseme peal puhata wõib."

Ta pani piibu jälle põlema ja istus tühja õllewaadi otsa, magawa lapse peale tusase pilguga waadates. Mustad mõtted kohasiwad tema rinnus.

Saatusega wõitlemine sundis teda noort grahwi prouat ning selle tillukest poega wihkama.

Kell oli kümme läbi, kuid laada kära ja tsirkuse lust mühasiwad waljemalt kui kunagi enne. Umbes pool tundi istus Jasper von Drummond telgis mööda, piipu suitsetades ja lapse rahulist hingamist kuulates.

Korraga tõmmati telgi eesriie kõrwale ja üks noormees tõttas tuhinaga sisse.

Jasper tõusis üles. Hiline wõõras polnud keegi muu kui Humbert Melwodd, Drummondi lossi metsaülem. Tema nägu oli punane ja silmad wälkusiwad ärewuse pärast. Ta heitis põlwili ning suudles Jasperi käsi.

„Armuline härra!" hüidis Humbert. „Armas wend, ma jooksin kui meeletu ja olen nii wäsinud, et rääkida ei wõi. Minu soow on täide läinud. Teie olete Drummondi majorathärra. Keegi ei tea, et teie siin olete, grahwi härra, ja mina olen esimene, kes teile ütleb: Elagu uus Drummondi lossi omanik!"

Humbert Melwodd oli enese waimustuses walju healega rääkinud. Jälle lendas eesriie kõrwale, ja Wackerstedti nägu tuli awauses nähtawale. Piimawendadest ei pannud kumbgi salakuulaja hirwitawat nägu tähele, sest nende seljad oliwad tema poole pööratud. Silmapilk aega seisis Jasper liikumatalt paigal ja waatas segaselt Humberdi otsa, otse kui ei oleks ta aru saanud, mis see rääkis.

„Sa oled arust ära, Humbert," hüidis kunstnik wiimaks. „Sinul ei ole tõeste mitte täit aru."

„Ei, aru on mull praegu selge, armuline härra, aga ma wõin seda küll kautada," kostis metsawaht. „Teie olete tõeste uus Drummondi mõisahärra. Eila õhtul häbenesite teie alles endi tulunud ülikonnaga Awondalesse tulla, ja rääkisite meeleärahеitmises wettehüppamisest, aga täna teretan ma Teid kui Drummondi majorathärrat. Waene grahwi-proua on suremas, tema laps elas ainult üks tund peale sündimist."

„Kas ta on surnud?"

„Jah, armuline härra. Weel ükskord, teie olete uus mõisahärra, siin ümberkaudu kõige rikkam ja kõrgem mees. Need ajad on mööda, kus ma teid enese wennaks nimetada wõisin."

„Ei, ei, Humbert," kostis Jasper von Drummond, „kui see kõik õige on ja mitte tühine unenägu pole, siis tahan ma sulle enam kui kunagi waremalt truu wend olla. Õnnetus on wali käskija, Humbert, ja need, kes kannatawad, mõtlewad wähe teiste häda ning murede peale. Õnn selle wastu teeb südame lahkeks, ning sa pead nägema, et ma sulle õiglane sõber olen."

Tema pakkus noorepõlwe sõbrale kätt ja surus selle muskliisi sõrmesi.

„Jumal õnnistagu teid nende sõnade eest, armuline härra. Maailm saab nüüd teie jalgade ees seisma, ja raha on wäga wägew, kuid siiski on asju, mida raha eest osta ei saa ja mida ainult truu sõber meile teha wõib. Waadake seda käewart, armuline härra," hüidis metsaülem, enese paremat kätt wälja sirutades ja rusikasse tõmmates. „Siin ei ole inimestest puudu, kes oma nahaga tunda on saanud, et see käsi tugew on. Kui üks ainus inimene peaks julgema teie üle hirwitada wõi teile pahameelt teha, siis löön ma tema kildudeks. Küll ei ole palju neid inimesi, keda ma armastan, aga minu südames on teie wastu midagi rohkem kui harilikku lugupidamist. Mina olen emapiimaga ühes wist ka truuwi armastust teie wastu enesesse imenud. Taewas olgu nendele armuline, kes teile kurja teewad, see on kõik, mis ma nüüd ütelda wõin."

Humbert Melwoddi silmad kiirgasiwad, kuid Jasper von Drummond ei pannud seda tähele. Ta waatas ütsisilmi magawa lapse peale.

„Kui ma ka enese pärast saatusele tänulik ei tahaks olla," sosistas ta, „aga selle weikese lapse pärast pean ma seda olema. Ma tahan katsuda tubli inimene olla ja seda õnne ära teenida, mis mulle ootamatalt osaks on langenud. Tule wälja wärske õhu kätte, Humbert, mu hing ähwardab siin kitsas ruumis kinni jääda."

Eesriiet kõrwale lükates astus Jasper Humberdi saatusel wälja turuplatsile. Petroleumi laternad lautasiwad nõrka walgust wälja, ja laada kära mõjas uimastawalt erkude peale.

Waewalt oliwad härra ja teenija telgist wälja astunud, kui härra von Wackerstedt aseme juurde hiilis, mille peal weikene Erwin wagusalt uinudes puhkas. (Järgneb.)

Hädawaewalt küll niipalju, et wiletsat wiisi ühe hobuse ja lehma mullika pidada wõib ja oma jauks, see on oma perekonna igapäewaseks ülespidamiseks niipalju künda, külida, niita ja koristada, et ehk waewalt kiratseda wõib, aga kust peawad need heinad ja wiljad tulema, mida linna elanikud, wabriku töölised, käsitöölised, kaupmehed ja kõik muud inimesed pruugiwad, kes mitte maad ei hari? Ja millega tahab mees oma teised tarwidused osta, sest müügi jauks tal midagi olema ei saagi, sest ta wõib ju ülsnes niipalja põldu harida, kui oma perega wõi üksi jõuab, — abi wõtta ei tohi, siis tuleks ju jälle suur põllupidamine wiisiks ja saaksiwad jälle mõned rikkad, mõned, — kes haiged, laisad ehk hooletumad on — waesed olema. Seda aga olla ei tohi, sest kõik peawad ühetaolised olema, pealegi „maa ei ole kellegi oma", tähendab täna harisid sina hästi, homme kui minule meeldib — wõtan sinu käest ära, sest egas see sinu enam pole kui minugi. Lõpuks, kui weel ikaldus juhtub olema, on kõik ilusasti ilma ja linnaelanikud ning teised, kes põldu ei hari, surewad nälga ja raudteed, laewad ja wabrikud lähewad hingusele, sest kellele nad töötawad, kui tarwitajaid ei ole, millega nad käiwad, kui leiba pole. Tore sotsial-demokratismusliste tagajärgede paradiis!

Teine näitus. Wenemaa sotsial-demokratlise tööliste programmi 10 punkt: „Iga isiku õigus harilikul teel iga ametnikku wandemeeste kohtu ees wastutusele wõtta." Selle punkti järele, kui see maksmaks peaks tehtud saama, oleks, nagu igal ühel selgub, wõimalik kohtunikku ilma tema ülemuseta kohtusse kaewata ja järeldus oleks see, et kohtunikul poleks wõimalik kohut pidada, sest ta peaks ise kui kaebealune alati kohtus istuma nende kaebtuste üle wastust andmas, mis tema tegewuse kohta juhiti. Sarnaseid kaebtusi kohtuniku wastu saaks, kui mitte rohkem siis kindlaste samapalju kui palju temal teiste asju mõista oli, sest meie ei pea mitte unustama, et kohtukäijad ikka kaks poolt wälja teewad: kaebaja ja kaebealune. Üks nendest saab muidugi õiguse, teine pool aga, kes õigust ei saanud, läheks ju siis ikka kohtuniku peale kaebama, et oma protsessi kudagi wõita ja järeldus oleks see, et tegelikult ei kohust ega kohtunikku poleks. Nii selguwad kõik need sotsial-demokratlised suured lubadused; tarwis neid aga asjalikult läbi katsuda, siis saab igal arusaajal inimesel selgeks, et need lubadused milleksgi muuks ei kõlba, kui aga paljaks silmapilkliseks kõmu tegemiseks ja kihutusele tõmbe jõuks. Trakmann.

(Järgneb.)

Uus lõks rahwale.

Kui tarbetaw mässulik kihutus just seltsimistele ja alamatele rahwakihtidele on, selle peale oleme meie juba mitmele korrale tähelepanekut juhtinud. Üsna häbemata on aga üks uus pealetungimine, mis anarhistid nüüd üleüldise rahwajõuduse wastu sepitsewad ja mille ohwriks peaasjalikult waesem rahwas walitud on. Meie mõtleme siin järgmist kuulutust, mis tööliste saadikute nõukogu tegewuse-toimekond awaldas: „Et riigi maksuwõimetumaks jäemine ukse ees seisab, peab tööliste saadikute nõukogu tarwiliseks, et töölised ja kõik waesemad inimesed endi raha riigi hoiukassadest wälja nõuaks ning kõik summad, seal hulgas ka tööpalga, ainult kõlisewas rahas wastu wõtaks."

Selle üleskutse järelduseks oli, et wiimasel ajal üsna suured summad raha — Peterburis mitu miljoni — riigi ja kogukonna hoiukassadest wälja on wõetud. Seda tööliste saadikute üleskutset peab jureks etsikuulutuseks nimetama. Riigi maksujõuetumaks jäemine pole mitte nagu mõne ettewõtte pankrotiks langemine. Eraettewõte lõpetab pankrotiks jäemise korral tegewuse ja kaub ära, aga riik ei kau mitte ära. Riik jääb alles, ja ka tema waraandus jääb alles. Kõigist riigielu orudest on just hoiukassade asjandus see, mis riigi pankroti läbi sugugi kahju ei saa. Kunagi ei kau riigi kassast raha nii jaotumaks ära, et ta pisikesi hoiusummasi wälja maksta ei jõuaks ning sellepärast wõib ta ka pankrotiks jäemise korral hoiukassasi takistamatalt edasi pidada. Warem ehk hiljem pannakse raha hoiukassasse ikkagi tagasi ja siis selgub, et just need kahju saiwad, kes endi raha esimeses hirmus wälja wõtsiwad. Nüüd aga peab küsima, mis oli tööliste saadikute nõukogul endi üleskutse awaldamisega eesmärgiks?

Kõige pealt oli neil soowiks, riigi pankrotti ajamist toetada. Sell otstarbel kujutatakse waesemale mehele ette, et kui tema enese raha ära peastnud on, siis ta rahulikult riigi waeseks jäemist oodata ja enese politilisi soowisi kergeste korda saata wõib. Päriselt on aga lugu niimoodi, et riigi pankrot kapitalile wähem, kuid töölisele selle eest rohkem kahju toob, sest maksuwõimetumas riigis wäheneb igasugune asjaajamine, töö nõudmine jääb wäheseks ja rahwas, selle seas muidugi ka töölised, pannakse uute maksude alla, sest ennemalt tõi tööstus ja kaubaajamine riigile raha sisse, aga et neid enam ei ole, siis peab rahwas oma turjaga riigi tulude koormat kandma hakkama. Tööline on waranduklikult waene ja kautab ka politilise mõju.

Sellepärast peab kõiki riigi pankrotti ajamise püüdeid anarhistlisteks wõi kurjategewlisteks tegudeks nimetama, millel küpsemeelse politikaga midagi ühtlust pole. Säherdust kihutust toimetawad need, kes riigi asjanduse kängu jäemisest kasu saada loodawad ja segases wees kalu õngitseda armastawad.

Kord tuli Õhtu-Europas mood wälja, et riiete taskuid taga istumise koha peal kanti. Ja mikspärast? Seda ei nõudnud terwishoiu küsimus ega ka tarwidus. Ainsamad, kes seal juures wõtsiwad, oliwad — taskuwargad. Nemad wõisiwad säherdustest taskutest üsna kerge waewaga saaki püüda. Ja kui asja paremine uurima hakati, siis tuli ilmsile, et peenikesed pikanäpumehed need oliwad olnudgi, kes tähendatud moodi tähjapeaga isandate seas kawalal kombel üles wõtsiwad.

Just samasugune lugu on praegu hoiukassadest raha wälja wõtmisega. Põletades ja riisudes käiwad röõwlite salgad mööda maad ega jäta ühtegi kohta läbi käimata, kus midagi saada on. Mõisahärra ega taluperemees ei leia nende juures armu. Ainult õige waesed inimesed jäeti nende poolest puutumata. Mikspärast? Sellepärast, et nende juurest senini midagi saada polnud. See raha natukene, mis neil oli, seisis hoiukassas kindla luku taga. Ja et wõeruskäigud rikkamate inimeste juures wäga palju saaki ei annud, — sest rikaste raha seisab bankades, siis mõteldi uus kawalus wälja. Kui kõik waesemad inimesed endi raha hoiukassadest wälja toowad ja seda sukkade ning kinnastega woodi koti all peawad, siis on saak hea ja töö kerge! Siis pole enam tarwis lossidesse tükkida, siis toowad urtsilud rohkem kasu sisse.

Säherdusel wiisil rahwa petmine on alatu ning rahwa silmi tuleks igal wiisil lahti teha. Kõik, kellel rahwaga tegemist on, seletagu waesemale mehele ära, missugune hädaoht teda ootab. Bankadele ei wõi raha wälja wõtmine palju kahju teha, sest nemad on kõik rikaste meeste omad, aga waesem inimene, kellel kodu mingit kindlamat kohta enese waranduse natukese hoidmiseks pole, wõib wäga kergeste enese wiimasedgi kopikud kautada.

Baltimaade andmine kindral-guberneri alla.

28. nowembril kirjutas Keiser Tsarskoje Selos järgmisele käsukirjale alla: Walitsewale Senatile. Et Liiwi- ja Kuuramaa gubermangus korratused suuremaks lähewad ja Eestimaa gubermangu rahwa seas laialine käärimine walitseb, oleme Meie, sell otstarbel, et rahu neis gubermangudes rutuste jalale seatud ja kõik üleüldised kohalised elukusimused hästi ära korraldatud saaksiwad, mis, kui neid rahulolemise wääriliselt ära ei otsustata, mässu laiali lagunemist edendawad, tarwilise leidnud olewat, abinõusid kõigi neis maades leiduwate walitsuse wõimude tegewuse ühtlustamiseks tarwitada ja seaduseandlist, Baltimaa rahwa kasudesse puutuwate määruste tegemist kohaliste jõudude osawõtmisel kohaliselt sisseseada. Sell otstarbel käsime Meie:

1. Ajutiselt Balti kindral-gubermangu ajutada gubermangu ülemate kohta antud seaduslistel alustel ja järgmiste määrustega:

1) Tähendatud kindral-guberneri all seisawad Liiwi-, Kuura- ja Eestimaa gubermang.

2) Tema käsu all seisawad kõik neis gubermangudes asuwad sõjawäed ja temal on sõjawäe-ringkonna ülema õigused, neis kohtades aga, mille üle sõjaseadus wälja kuulutatud on, antakse temale riigikorra ja üleüldise rahu hoidmiseks kõik õigused, mis säherdustes kohtades sõjawäe ülemusel ja iseäralised õigused ning kohused, mis tsiwilwalitsuse ametnikkudel on.

2. 1) Seaduseandliste määruste tegemiseks kõigis kohalistes elukusimustes ja iseäranis maakondlise omawalitsuse sisseseadmise kohta Baltimaal, talupoegade seisukorra parandamise, kihelkonna olude ja kooliasjanduse parandamise kohta, tuleb ajutise Baltimaa kindral-guberneri juures kas tema enese wõi kellegi guberneri juhatusel, keda tema selleks määrab, iseäralik nõukogu asutada, mille liikmeteks mõisnikkude maapäewad ja kõigi kolme Baltimaa gubermangu pealinna wolikogud igaüks kaks ja iga gubermangu talupojad kaks saadikut waliwad, selle tingimisega, et need saadikud wenekeelt mõistawad ja nad igas gubermangus üksikult walitakse, wallawalijate koosolekul, kes wolikogu koosolekutel iga walla pealt üks mees walitakse.

2) Kindral-guberneril luba anda oma woliga kõiki küsimusi ära otsustada, mis tähendatud asjade korrasaatmisel tõusewad.

3) Kindral-guberneril õigust anda selle käsukirja mõjul awatawast nõukogust asjatundjaid osa wõtma kutsuda.

4) Kindral-guberneril wõimust lubada sellele nõukogule, peale 2. artikli 1. punktis tähendatud asjade, kõiki neid küsimusi läbikaalumiseks ja otsustamiseks ette panna, mis ta tarwiliseks peab seaduseandlisel teel ära õiendada, selle tingimisega, et nõukogu poolt kokku seatud ja kindral-guberneri poolt heaks tunnistatud eelplaanid tema kaudu sisemiste asjade ministrile otsustamiseks ette pandaks.

3. Meie poolt 6. augustil ja 22. nowembril 1905 sõjaseaduse wälja kuulutamise kohta Kuura- ja Liiwimaa gubermangus Walitsewale Senatile antud käsukirjade 2. ja 3. punktis, Wilna sõjawäe-ringkonna ülemale tähendatud gubermangudes antud sõjawäelise ülemuse iseäralisi õiguseid ja kohuseid riigikorra ja awalise rahu alalhoidmise asjus kui ka tähendatud isikule antud luba, wolisi, mis ta sõjaseaduse all seiswate paikade kohta maksmate seaduste 29. artikli põhjal omandas, mõne iseäraliselt selletarwis nimetatud isiku kätte anda — ära lõpetada.

Walitsew Senat ei jäta selle käsu täitmiseks tarwilisi määruseid tegemata.

Nikolai."

* * *

Põhjust kindral-gubermangu sisseseadmiseks Baltimaadel annud walitsusele, nagu „Herold" tähendab, see asjalugu, et lätlased endi maa wabariigiks kuulutanud. Kuura- ja Liiwimaa Läti talupoegade saadikud pidanud koosoleku ära, kus otsuseks tehtud, et lätlased riigist endid täieste lahutawad ja iseoma wabariigi asutawad. Et see otsus mitte paberi peale jäenud pole, waid seda agaralt täitma on hakatud, selgub paljudest nähtustest. Paljudes kohtades Lätimaal on wallawalitsuse ametnikud uue walitsuse poolt lahti lastud ja nende asemele uued ametnikud seatud, kes uut walitsust teeniwad. Uue wabariigi otsuse järele pandi kõik kõrtsid, wiinapoed ja õlle- ning wiinawabrikud kinni; kõik rendikontrahid talupoegade ja mõisnikkude wahel tunnistadi tühjaks; mõisamaa wõetakse wägiwaldselt ära ja kuulutatakse walla omanduseks.

Niimoodi pühitseb Läti rahwas wabadust riigiwalitsuse ja teiste riigikodanikkude elu ning waranduse kulu peal.

„St. Petersburger Zeitung" tõi Keisri käsukirja kohta järgmise tähenduse: Tähtis on kindral-gubermangu sisseseadmine Baltimaal sellepoolest, et seal seaduseandja kogu soetatakse, mille liigeteks iga kolme gubermangu mõisnikkude, gubermangulinnade ja talupoegade poolt kaks saadikut walitakse. Sellele maasaadikute koosolekule pannakse kõik seaduste eelplaanid, mis kohaliste elutingimiste kohta käiwad, korraldamiseks ette. Nime pidi ette toodud on järgmised iseäranis põnewad asjad:

1) Maakonna omawalitsuse sisseseadmine.

2) Talupoegade seisukorra parandamine.

3) Kihelkonna olude korraldamine.

4) Koolide parandamine.

Kindral-guberneril on suur wõimus, tema wõib ka asjatundjaid koosolekutest osa wõtta lasta ja neile asju läbirääkimiseks ette panna. Baltimaa rahwa-asemikkude poolt kokkuseatud seaduse-eelplaanid kinnitatakse kindral-guberneri poolt ära ja pannakse siis sisemiste asjade ministrile ette.

Baltimaal on ajaloolise edenemise takistamine ja kõigi jõudude korratusesse minemine walitsuse wägiwaldsete wenestamise abinõudega wõitlemises maa raskesse wiletsusesse kukutanud.

Üleüldine riigi mäss on seal, rahwusliste wahede ja iseäranis heade anarhistliste olude mõjul, metslisi olusi ja suurt waenu rahwakihtide seas üksteise wastu elule kutsunud.

Üks osa Läti ja Eesti rahwast ei ole mitte ainult kõigi omandajate, waid iseäranis sakslaste wastu häwitawalt wõitlema hakanud. Ja ka sakslased ei ole isekeskis ühel meelel, nagu igasugused waimulised ajalehtedes näitawad. Asjaolude segane olek kannab neis halbades nähtustes rohkem süüdi, kui arwamiste lahkuminek politilistes asjades. Sest kuna konstitutsionilik-monarhilik (kitsendatud isewalitsuse soowilik) meel suuremat osa Sakja, suurt osa Eesti ja mõistlikku Läti rahwast ühendab, lootsiwad ühed siisgi endid tulewase riigiwolikogu, Wene rahwa edasipüüdwate jõudude, teised walitsuse peale toetada wõiwat. Kõik need raskused, mis ühe eesmärgi poole töötawaid ringkondasi lahutawad ja nõrgendawad, kauwad nüüd ära. Sest iga edasijõudmise alusmüüriks on oma jõud. Walitsus, olgu missugune tahes, wõib ainult rahwa sees peituwate jõudude kojumist ja elule tärkamist toetada, tagasi hoida ehk ka juhtida, aga ta ei wõi mitte anda, ega wõi luua. Walitsus ei wõi ühtegi wabadust kinkida, tema wõib ainult, kui rahwal wabadus täieste on, takistusi ära kautada, mis wabaduse maksmapanemise tee peal ees on.

Baltimaade ajalugu astub 28. nowembriga 1905 uude järku, kui wõimalik on maa jõudusi kodukolde kasuks ja seega ka Wene riigi kasuks kokku koguda. Annaks Jumal, et see aeg rahulise edenemise ja ülesehitawa töö aeg oleks olema, kus eestlased ja lätlased kasutoowas edasipüüdmises üksteisega wõitleksiwad.

Omalt maalt ja riigist.

Tallinnast. Streik. Sadama töölised hakkasiwad 28. nowembril streikima. 30. nowembril algas töö jälle.

— Baltimaade kindral-guberneriks on grahw Sologub nimetatud. Temale tehtud kohuseks rahwa seast walitud saadikute abil maad rahustada.

— Esimene rong Riiast. 3. detsembril tuli Riiast esimene rong otsekohe Tallinnasse. Reisijad, kes sealt ära tuliwad, teatawad, et asjaluod Riias küll halwad olla, aga siisgi mitte nõnda kardetawad, nagu rahwa suu eemal räägib. Walitsuse hoonete põlemist ei ole ette tulnud. 2. detsembril seisiwad post ja telegrahw Riias alles täieste.

— Linnawolinik J. Mürkes lahkus 30. nowembril surma läbi siit maailmast. Temaga kadus tähelepanemise wääriline iseloom, keda Eesti kaaskodanikud wäga mitmetpidi heas mälestuses hoidma saawad.

— Adwokat Weineri ja kaupmees Demini kohtuasi, mis Tallinna ringkondades palju kõnet sünnitas, on seega ära lõpetatud, et pooled kohtus ära leppisiwad.

— Sõjawäe tagasitoomine Kaugest Idast sünnib õige aeglaselt, aga hakatus on sellega siisgi juba tehtud. 13. korpus jõuab detsembri algusel kodu. See korpus pidas Tagabaikali raudtee peal wahti, aga kui mehed mässama hakkasiwad, toodi tema asemele 4. Siberi korpus ja saadeti ta kodu.

— Raha wäljawõtmine hoiukassadest. „Ristirahwa pühapäewa leht" kirjutab: Möödaläinud päewade jooksul on inimesed hulgana kroonu hoiukassadest raha wälja nõudnud, laiale lautatud juttusid uskudes, et riik pankroti jääb ja nende kopikud siis kadunud on. Meie oleme ülemal seletanud, kust ja mil põhjusel sarnane jutt wälja on aetud. Siin wõime inimesi ainult hoiatada, et nad raha mitte ilmaaegu kindlast hoiupaigast wälja ei wõtaks ja koju ei wiiks, sest praegusel ajal käib nii palju kelmisid, wargaid ja röõwlid ümber, et raha kadumist kodus palju enam karta on, kui hoiukassas ja mitte üksinda raha ei ole siis hädaohus, waid ka elu. Kõige suuremat kahju teeb raha wäljawõtmine töösusele, kui wabrikud laenupuudusel oma tegewust peawad lõpetama ja töölised jäewad waheast kauaks ajaks ilma teenistuseta. Tööliste eestwedajad rõemustawad, et nad riiki wõiwad pankrotti ajada, aga riigi pankrott — see tähendaks näljasurma miljonitele inimestele wiljaikalduse gubermangudes, näljasurma poolemiljonilisele sõjawäele Kaugel Idas, keda raudtee ja muude streikide pärast senini ära ei ole saadud tuua; see tähendaks kõige kibedamat näljahäda ka kõigele siinsele töörahwale ja ka meie taluperemeeste aidad langeksiwad näljaste rahwahulkade riisumise alla. — Nisama peame wääripaberite omanikka hoiatama, et nad paberisi praegu mitte poolmuidu ära ei wiskaks; kui elu jälle korralikumatesse rööbastesse saab, siis tõuseb paberite hind ja müüjad saawad äraandmist kahetsema. Pealinna leht „Rusj" on selle asja pärast oma kaastöölise Peterburi paremate rahaasjanduse tundjate juure saatnud järele küsima ja need on ütelnud, et praegu raha paberisi mitte müüma ei pea, sest et nende hind edespidi kindlaste peab tõusma. Pankrotti ei wõi mitte riik jäeda, waid kui ka jäeks (mida ometi weel karta ei ole), siis jäeks riigi walitsus, ja see on üsna teine asi. Kui praegune walitsus pankrotti jääb, siis tuleb teine walitsus ja riik elab ikka edasi. Riigi rendi paberid aga on nagu maa peale tehtud obligatsioni wõlg: mingu maa missuguse peremehe kätte tahes, wõlg peab ikka makstud saama. — Pealegi ei lubawat teised riigid laigi seda, et riigi rahapaberid maksmuse kautaks, sest suurem osa paberitest on wäljamaal, nimelt Sakja ja Prantsuse maal ja need riigid saaksiwad Wenemaa rahaasjanduse korraldusesse ennast segama, kui Wene walitsus ise sellega toime ei saa. Mõned rahapaberitega angeldajad püüawad nüüd nende hinda kõigiti alla suruda ja neid odawalt kokku osta, et neid siis pärast jälle kallimalt ära müia, sellepärast oodaku omanikud nende müümisega! Praegune põnew seisukord ei wõi mitte liiga kaua kesta! — Üleüldse peab inimesi hoiatama, et nad kõiki kuulujuttusi kergemeelselt ei usuks. Ei kirbust karu tehakse, see on wana asi, aga praegusel ajal mõeldakse inimeste erutamiseks kõigesugused juttusid wälja ja lautatakse laiale.

— Daani konsuliameti walitsus Tallinnas on härra Richard Mayeri tagasiastumise tõttu Rootsi witse-konsuli Erik Gahinbäcki hooleks antud.

— Rootsi sõjalaew „Pailander" läks 2. detsembril, Peterburist tulles, kuhu ta Rootsi saadika wiinud oli, Tallinna all, et Rootsi alamaid peale wõtta, kui siin asjad halwad peaksiwad olema. Ohwitserid käisiwad Rootsi konsuli juures ja siis sõitis laew ära, ilma et ta ühtegi reisijat peale oleks saanud.

— Monopoli poodide ette, mille kohta kuulda oli, et nad lahti tehakse, oliwad juba esmaspäewa hommiku warakult suured inimeste karjad kogunud, kes kannatlikult tähtsa silmapilgu kättejõudmist ootasiwad. Linnawahtide abil peeti kord igal pool ülewal.

— Rahakorjaja äpardus. Esmaspäewa õhtul tabas asetäitja politseimeister Allas „Nordi" wõõrastemajas ühe mehe kinni, kes ilma seaduslise lubata raha korjas. Raha wõeti korjaja käest ära ja anti omanikkudele tagasi.

— Uuendused koolielus. Rahwahariduse ministerium annud koolivalitsustele teada, et koolipoisid mitte enam sunnitud pole koolist wabal ajal mundrit kandma.

— Koolipoiste meeleawaldused. 2. detsembril kella 10 ajal hommikul läksiwad Wene uulitsa linnakooli õpilased salkas Beiersdorfi tütarlaste kooli juurde, et koolipidamist ära keelata. Kui aga keegi ütles, et kasakad tulewad, jooksiwad poisikesed laiali.

Sellesama linnakooli õpilased tungisiwad minewa laupäewa hommiku Karskuse seltsimajasse Mundi uulitsal ja tahtsiwad seal koosolekut ära pidada, saiwad aga politsei poolt laiali aetud. Linnakool Wene uulitsal on rahwa koolide inspektori käsul määramata aja peale kinni pandud.

— Nekrutide rahutused. 30. nowembril kella ½1 ajal wiidi 200 nekrutit Doome peale wanduma. Umbes 100 nekrutit wandusiwad, kuna ülejäenud osa wastu hakkas ja ei wandunud. Kiriku ette oli selle aja sees hulk rahwast kogunud. Keegi, kes mitte nekrut ega nekrutide omaste seast ei olnud, wiskas linnawahile kiwiga pähe. Selle peale saadeti raisawägi kohale, kes rahwa koost laiali ajas.

— Rahakorjamine. Wiimasel ajal tulewat linnas peaaegu iga päew seda ette, et inimesed korjamise raamatudega mööda majasi käiwad ja streigikassa heaks raha koguwad. Meie anname rahwale nõu hoolega selle järele waadata, kas raha korjajatel ka tarwilised wolikirjad korjamiseks on, sest muidu ei wõi ju teada, kas raha tõeste üeldawa otstarbe heaks läheb, wõi kaub ta ehk korjajate endi taskutesse; sest nüüdsel segasel ajal ei tule mitte arwa kelmuse tegemist ette.

— Wiigandi wabriku kuntori ametnikud annud 16. oktoobrikuu päewa ohwrite perekondade heaks 72 rubla.

— Kontsert. „Revaler Beobachter" kirjutab: Wäga rõemustawaks ilmuwuseks käesolewal erutatud ajal loeme meie kontserti, mis möödaläinud pühapäewal Lutri wabriku tööliste-majas ära peeti ja mis selget tunnistust andis, et tähendatud wabriku töölised päewatöö lõpemise järele endid hoole ja usinusega muusikas harjutawad. Nagu meie kuuleme, saada warsti wabrikus tööl käiwatest meeste- ja naisterahwastest segakoor asutatud, kuna 40 meheline muusikakoor juba asutatud ongi. Kontserdist oliwad peale kõigi tööliste ka direktorid, inshenerid ning ametnikud endi abikaasadega osa wõtma palutud. Kontsert algas pidumarsiga, mis wabriku muusikakoori poolt härra kapelmeister Fliege juhatusel wäga osawalt ette kanti. Teise numbrina järgnes härrade A. Matthiesseni, O. Funke, O. Eichwaldi ja J. Saare armastatud meestekwartett kolme eestikeelse ettekandega, mis saali kauni wastukostmise tõttu wäga kenaste kõlasiwad, nõnda et kwartett sunnitud oli sakjakeeles ühte lisapala pakkuma. Siis järgnes härra Kühneli poolt mõjuwate sõnadega ettekantud tõsisema sisuline ilulugemine, mis sooja wastuwõtmist leidis. Selle peale astus „Estonia" seltsi segakoor härra Bergmanni osawal juhatusel näitelawale ja rõemustas enese ilusate, kaunite wiisidega iga pealtkuulaja südant ja meelt. Müristaw käteplaksutamine oli ka sellele tublile lauljate salgale palgaks. Siis järgnes mandoline koori mäng härra Adolph Krupi juhatusel, mis müriseval käteplaksutamist äratas, nõnda et kwartett sunnitud oli mitu lisapala andma. — Sellepeale järgnewal wahe ajal tehti koosolejatele wõimalikuks ennast maja eestseisja härra Männiku kenaste kaunistatud alkoholita einelauas juures karastada. — Pidu teine osa algas jälle muusikakoori mänguga, mis niisamuti nagu esimine kord ilusaste korda läks, mis peale üks trio (sopran neiu S., tsello härra Hamburg ja klawer härra Bergmann) wälja astus, kes hästi ära teenitud kiitust läikas, niisamuti nagu ka lähem wiiuli ettekanne härra Strobeli anderikka õpilase härra Jürgensi poolt; wiiuli mängu saatis klawerl kauniste härra O. Hermann. Selle peale pidas härra Hansen kõne, milles ta riigiwolikogu tähtsusest üleüldistes joontes rääkis. Orkestri muusik lõpetas kena kontserdi ja weel kauaks ajaks jääb see kaunilt ärawiidetud õhtu kõikidele osawõtjatele meelde.

— Näitemüük. Palju, palju perekondi kannatawad praegusel segasel ajal puudust. Hulk töölisi on kohata ja näewad halastamata nälga ukseft ning aknast sisse tikkuwat. Õnnetumate laste hale kiunumine ja naiste kahwatanud nääd panewad igal inimesel, kes seda kuuleb ehk näeb, südame walusalt kipitama. Iga inimene tunneb enese hinges tungi waeseid puuduses olijaid aidata, igaüks leiab tarwilise olewat õnnetumate näljaste heaks kas nii wõi teisiti kopika ehk paar ohwerdada. Nagu lugeja kuulutuste osast leiab, on seltskond ohwrimeelseid naisterahwaid otsuseks teinud waeste tööliste heaks 18. detsembril näitemüüki ära pidada, millesse andide toomise ja ostmise abil osawõtmisega ka kõige laialisemad ringkonnad endi awitamise püüdeid kõige paremal kombel teoks teha wõiksiwad. Meie soow oleks, et hea asi õige laialisel määral wastukõla leiaks ja waesed perekonnad, kes palju lootust selle näitemüügi sissetuleku peale panewad, rahwa osawõtmise puuduse mõjul endi lootustes petetud ei saaks. Lähemad teatused leiab lugija kuulutustes.

— Maru. Öösel wastu 30. nowembrit algas merel kange maru, mis ka maal palju kahju tegi ja weel praegugi edasi kestab. Laened lööwad alaiiselt üle sadama silla.

— Wangistus. 1. detsembri õhtul pandi Tallinna posti ja telegrahwi kuntori ülem inshener A. A. Wagin ja sellesama kuntori 2. järgu ametnik Gedrois sisemiste asjade ministri Durnowo käsu peale wangi.

— Wargused. 28. nowembri õhtul warastadi ühel woorimehel, kes puki peale magama oli jäenud, hobune wankri eest ära. Sellsamal päewal warastadi Uue uulitsalt majast nr. 28 walewõtme abil õmbluse masin ja 25 rubla raha ära.

— Tulekahjud. 30. nowembril peale lõunat läksiwad puuwillad Gregori platsi peal Uues sadamas põlema. Tule kustutamine oli wäga raske, sest et tuul kange oli ja tuld edasi kandis. 580 puuwilla pakki saanud tules wiga. Kahju on 75,000 rubla suur. — Sellsamal päewal läks puuwilla wabriku juures leiwaküpsetamise töötoa katus põlema. Tuli kustutadi maja elanikkude poolt ära. — Ka puuwilla wabrikus eneses läks tuli lahti, kuid kustutadi kohe ära.

— Maajagamine? „Revaler Beobachterile" jutustadi järgmine lugu: Kusagil perekonnas, linnas, teenis mitu aastat juba tüdruk. Nüüd aga ühe korraga kuulutab ta koha ilma mingi põhjuseta üles. Ta käest küsitakse põhjuse järele ning siis jutustab tüdruk, tema minewat maale, kus nüüd maad jagatawat ja loota omale ka mõne ilusa koha saawat, kus ta ilma tööta elada wõiks. Kõik manitsused jäiwad asjata.

— Post ja telegrahw käiwad jälle. Nõudmise peale posti ja telegrahwi ametnikkude wastu, jälle tööle hakata, on postkuntoris, nagu me kuuleme, ojalt laupäew töö alganud, nimelt lihtje ja kinnitatud kirjade jaoskonnas. Üks jagu ametnikkudest olla endid kuulu järele haiged olema teatanud. Dodari, et esmaspäew töö postkuntoris täiel hool algab.

Reedel, 2. detsembril, kell 5 peale lõunat, on Laksmäel 5 telegrahwiposti läbi saetud, nii et selle läbi ajuti telegrahwi ühendus rikutud on.

— Wiinapoodide lõhkumise katsed. Laupäewa hommikul tehti katset, mõnda kroonu wiina poodi jälle awada, aga need pidiwad kohe kinni pandud saama, sest et peale Pärnu maantee monopoli poe awamise, seal samas suur rahwast kokku kogus, kes poodi lõhkuma hakkas; selle juures mahatõugatud lambist tõusis tuli, mis aga aegsalt ära kustutatud sai, ilma et tuletõrjujatel tarwis oli tegewusesse hakata.

— Röövimised. 26. nowembri õhtul tegi Paide maakonna mees Jüri K. Harju uulitsal kohe kroonumadrusega tutwust. Madrused wiinud une tuttawa joogikohta sisse ja lasknud teda seal endile tubliste wälja osta. Kui sõbrad joogikohast ära tulnud, läinud nad kõik kolmekesi Rootsi kantsi, kus madrused mehelt ta uue palitu, mütsi, kummikingad ja raha, mida 2 rubla 70 kop. olnud, ära röövisiwad ja siis ise ära jooksiwad. — Öösel wastu 24. nowembrit käisiwad röövlid Sakus Tammemäe kõrtsis sees. Neli meest, kes kahe woorimehega kõrtsi ette sõitsiwad, astusiwad joogituppa. Üks nendest nõudis tulikikast, et kõrtsi põlema pista. Kõrtsmik kohkus ära ja palus kurjategijaid seda mitte teha, neile kõik lubades, mis nad aga saada tahawad. Kurjategijad laadisiwad 2 korwi õlut ja 6 pudelit wiina woorimeeste peale, pistsiwad 20 rubla raha taskusse ja sõitsiwad siis minema. Pristawi abiline Kiselew ja jaoskonna ülewaataja Landsmann saiwad röövlitest juba ühe kätte.

— Pealetungimised. Päewal enne sadamatööliste streigi algamist oli hulk töölisi Uude-Sadamasse kokku tulnud nõu pidama. Korraga kargas keegi tundmata inimene, kes ennast koosolijate ligidale hoidis, börse toimekonna teenija kallale ja lõi teda nii kõwaste, et ta wigastatud sai. Selle järele kargas tundmata mees üle sadamawahi kallale ja haawas teda noaga ning kiwiga. — 25. nowembril, kella 9 ajal õhtul, lasiwad kaks isikut Sõrenfi uulitsal Eduard C. peale, kes maja nr. 5 õue wärawast wälja oli astunud, rewolwriga. Kurjategijad põgenesiwad ära. — 26. nowembril tungisiwad 5 meest Weise-Pärnu ja Kentmanni uulitsa nurgal Jaan K. kallale ja röövisiwad temalt 16 rubla raha ära. — 28. nowembri õhtul astusiwad kaks kelmi Kadrinthalis hobuse raudtee wagunisse. Kui konduktor Supelus-wõõrastemaja ligidal ühele kaabakale piletit tahtis anda, lõikas teine kaabakas konduktori taskust, milles seise rubla raha sees oli, lahti ja siis põgenesiwad mõlemad kelmid oma teed.

Harjumaalt. Sissetungimine. 30. nowembril, kell 9 ajal õhtul, tungisiwad 9 sõjariistus meest Rehatu mõisa sisse ja nõudsiwad raha. Kõik salgamine ei aitanud midagi, sest kurjategijatel näis teada olewat, et piimarentnikud päewal enne seda mõisa raha oliwad toonud. Selle järele kui nad raha kasti umbes 100 rubla rahaga kaasa wõtnud oliwad, tungisiwad kurjategijad magamise tuppa ja riisusiwad mõisa pidaja ning tema abikaasa kulduurid ära. Selle järele nõudsiwad nad sõjariistu ja saiwad ühe wana rewolwri kätte. Kõik see aeg lasti õues püssi, et mõisa rahwa hirmu weel enam suurendada. Seal juures pidi aga õnnetus sündinud olema, sest korraga astus üks haawatud mees tuppa ja hüüdis: „Tulge wälja, meie peale lastakse!" Kui nad need ära läksiwad, hüüdis mõisapidaja Borsted neile „Jumalaga!" järele, aga röövlid kostsiwad, et neil Jumalat tarwis pole.

Wirumaalt. Rahutused wõtawad Wirumaal ikka enam wõimust. Nii on kuulda, et Sagadi mõisa metsawalitseja elu kallale tungitud. 21. nowembril, kella ½8 ajal õhtul, istus metsawalitseja härra von Wiren oma abilisega toas laua ääres, mis kahe akna wahel seisab, kui korraga püssipaugud kõlasiwad ja 8—12 kuuli läbi akende sisse lendasiwad. Paukude peale jooksis Wiren ruttu teise tuppa, et enese perekonda warjule wiia, ja tulesid ära kustutada. Selle aja sees anti wäljaspoolt tuld edasi. Wiimaks kui abikaasa ja lapsed kindlasse kohta oliwad wiidud, wõtis härra von Wiren wastuhakkamise peale mõtelda. Ta wõttis püssi ja läks sellega teise korra peale akna juurde, mis talli poole külge wälja käis. Seal andis ta mustadele kogudele, kes talli juures toimetasiwad ja seda wististe põlema pista tahtsiwad, tuld. Kas ta paugud kedagi trehwasiwad, on teadmata. Kogud lasiwad wastu ja taganesiwad siis ära. Üleüldse lastud 50 pauku metsawalitseja peale; neist olnud mitu haawlid, muist kuuli paugud. Üks mõtsateenija, keda härra von Wiren 3 wersta eemale abi too-

ma läkitas, leidnud, et metsawalitseja maja tundmata inimestest üsna sisse piiratud olnud, kes kedagi läbi pole lasknud. Saloteesi mööda ja suure ettewaatusega läinud saadikul korda piirajate wahelt ennast läbi poetada.

Järwamaalt. Õnnetus. 28. nowembril sündis Amblas kahetsemise wääriline õnnetus, millele püssisepp Pärjon ohwriks langes. Pärjon wõttis ühte rewolwrit koost ära, kui see korraga lahti läks ja kuul temale pahema külle sisse tungis. Arst leidis, et haaw wäga raske on.

Liiwimaalt. Lõhkumine. Möödaläinud pühapäewa õhtul teinud, nagu „Nordliwländische Zeitung" teatab, salk sõjariistus inimesi Alatskiwi mõisas palju kurja. Mässajad lõhkunud kõige pealt auru katla ja rehepeksu masina ära. Selle järele joosnud walitseja maja peale tormi. Pealetungimine aga lööbud õnnelikult tagasi, kus juures üks pealetungija püssi rangu läbi surma ja keegi teine haawatud jaanud.

Tartust. Ülemaaline rahwasaemikkude koosolek, mis Tartus 27. nowembril ära peeti, olnud wäga kõmuliku laadi. Kell 12 awas ajalehe toimetaja Tõnisson koosoleku ja siis peasenud, nagu „Uudised" teatawad, maru lahti. Tund aega puhunud käre torm, kuni härra Tõnisson wiimaks kõnetoolist lahkunud. Tõnissoni lähemad sõbrad Dr. Koppel, Dr. Kallas ja teised püidnud „mühawat merd" waigistada, aga need katsed jäenud järeldusteta. Wiimaks wõetud eesistuja walimine ette, kus juures adwokat Teemant Tallinnast 437 healt ja härra Tõnisson 101 healt saanud. Kole kära walitsenud eesistuja abilise walimise pärast kuni kella $1/_2$ 4, mil koosolek kaheks tunniks wahet pidama läks. Puhke aja järele peasenud torm uueste jälle lahti, kuni härra Tõnisson „enese lööbud sõjawäega" — nii ütlewad „Uudised" mõödunud — saalist ära läks ja „Bürgermusse" alumises saalis enese meestega nõu pidanud, kuna ülemises saalis koosolek adwokat Teemandi juhatusel edasi kestnud. Nii lahkus koosolek kahte erakonda. Kuid, nagu kuulda, kaswanud Tõnissoni erakond hiljemalt jälle, sest palju, kes esiteks „Uudiste" erakonna poole hoidsiwad, läinud tema poole.

Põltsamaalt. Tühjad jutud. Eesti Aleksandri kooli kuratoriumi kassapidaja W. Hink annab rahwa jutu peale, nagu oleks sellest rahast, mis tähendatud kuratorium kooli ümber muutmise heaks korjas, 2500 — 3000 rubla ära raisatud, „Uudistes" awalikult aru. Ingi seletuse järele olnud Aleksandri kooli endise inspektori A. Ansoni ja kooli kuratoriumi wahel selle summa asjus mõtete wahe. Härra A. Anson wõtnud raha korjajate käest wastu, kuid jätnud sellest ühe osa oma kätte, nõnda et kuratorium tarwilikseks pidanud seda summa tema käest wälja nõuda. Kui härra Anson koha pealt ära astus, annud ta enese kätte jäenud raha peale, mis 1133 rubla 90 kop. suur oli, wekſli kindlate pantidega. 100 rubla olla sellest summast juba wälja makstud, kuna härra Anson ülejäenud raha aega mööda, 50 rubla kuus, tagasi maksab.

Pärnust. Töölised. „Pernausche Zeitung" kirjutab: Wäljaspool, peaasjalikult Eesti ajalehtes ilmunud sõnumite kohta suure käärimise üle tselluloſe wabriku tööliste seas ja oodetawa streigi üle, olgu tähendada, et wabriku walitsus hulk tööliste nõudmisi täitnud on, ja wabrik selle tõttu takistamatalt edasi käia wõib.

Lätimaalt. Mõrtsukatöö. Nagu „Revalsche Zeitung" ustawast erahallikast kuuleb, on Römershowi juures Lätimaal möödaläinud nädalal kesknädala ja neljapäewa wahel öösel kohalik maakonna ülema abiline oberst August von Hennings mässuliste inimeste poolt hirmsal kombel ära tapetud. Juba waremalt oli von Henningsi mitu korda ära surmata ja tema maja tülema pista püitud, aga ikka oliwad need katsed nurja läinud, kuni nad nüüd kirjategijatel õnnestasiwad. Oberst von Hennings oli Tallinnasse Kadrinthali lossi ülewaatajaks nimetatud ja pidi neljapäewa hommikul kella 6 ajal uue koha peale reisima. Tähendatud öõl ärkas ta püssipaukude peale magamast üles ja leidis enese maja igast küllest umbes 100 inimese poolt sisse piiratud olema. Tal oli weel aega enese poega, kes tema kõrwal magas, ülemisele maja korrale koolipreili juurde wiia, kuid siis tikkus pealetungijate salk juba majasse sisse ja nõudis tema abilise Maksimowitshi wäljaandmist. Von Henningsi soowi peale astus salga esimik ette ja algas temaga läbirääkimist. Kui oberst ütles, et Maksimowitshi kodu pole, nõudis salga eestwedaja, et ta enese sõjariistad wälja annaks. Selle peale seletas oberst von Hennings, et tema kui ohwitser sõjariistasi mitte wälja anda ei wõi. Kohe selle järele kõlasiwad pealetungijate seast püssipaugud. Kolmest dragonist, kes peale densiku ja obersti ainsamad meesterahwalinged majas oliwad, langes üks surnult ja teine raskeste haawatult maha, kuna kolmas sõjariistad ära andis ja Römershowi mõisa jooksis teisi dragonisi appi kutsuma. Ka härra von Hennings, kes wastu hakkas, sai mitu kuuli kehasse ja langes surnult maha. Peale seda raiuti teda weel mõõkade ja muude sõjariistadega hirmsal kombel. Ainult densik üksi jäi wigata. Selle aja sees, kui alumisel majakorral tähendatud hirmus lugu sündis, äratas koolipreili ülemisel korral lapsed üles, pani nad ruttu riidesse ja wiis nad tagant ukse kaudu majast wälja. Kõrwalisi teesi mööda läks koolipreilil, lastel ja teenijatel naisterahwastel korda õnnelikult Römershowi jaama jõuda. Alles seal saiwad nad kuulda, mis obersti ja soldatidega sündinud oli. Oberst von Henningsi abikaasa oli sell ajal, kui kodu hirmus õnnetus sündis, Riias ja sai alles koolipreili kaudu, kes Römershowist Riiga sõitis, teada, mis ta mehega juhtunud oli. Et Riia raudtee wahe ajal streikima hakkas, siis ei peasenud õnnetu naisterahwas enam kodu ka mitte, waid palus rannawahtide ristleja „Berkuti" kapteni ennast Tallinnasse wiia, mida kapten von Schults lahkelt tegi. 27. nowembril jõudis kahetsemisewääriline naisterahwas koolipreiliga Tallinnasse.

Riiast. Rahutused. Läbikäimise seismine Riiaga, mille tõttu mingisuguseid kindlamaid sõnumeid saada ei wõinud, järeldas, et Riia sündmuste kohta kõige imelikumad kuulujutud liikuma on hakanud. „Revalsche Zeitungile" teatatakse sealsete olude kohta järgmist lähemalt: Möödaläinud nädala kesknädalal oliwad töölised õige erutatud olekus. Nad käisiwad weikeste salkade kaupa linna mööda ja nõudsiwad trahterite kinni panemist. Kus trahter lahti oli, seal lööbi aknad puruks ja lasti rewolwritega sisse. Weriseid pahandusetegemisi ei tulnud ette. Järgmisel neljapäewal lagunes kuulujutt laiali, et Liiwimaal sõjaseadus wälja on kuulutatud. Kirjeldamata ärewus wõttis rahwa seas maad ja isegi rahulisemad ringkonnad saiwad wäga erutatud. Tõsiselt pole sõjaseadus Riias weel mitte wälja kuulutatud. Käremeelne erakond hakkas kohe tööle. Walitsuse wastalise erakonna eestwedaja oli keegi Maksim. See Maksim kutsus raudtee teenijad jaama õue peale kokku, kus mässulisi kõnesi peeti ja üleüldist streiki soowitadi. Ükſ sandarite ohwitser palus koosolijaid koost lahkuda. Selle peale kostis Maksim, et täna weel sõjariistus jõu eest taganema peab, aga siis waja streik ette wõtta. Kohe läks rahwas koost laiali, kuid sellsamal silmapilgul lasti Tallinna rongi masinast aur wälja ja lõpetadi tegewus. Reedel kuulutadi üleüldine streik wälja. Kõik wabrikud streikisiwad, peale Kusnetsowi wabriku, kus naised kaigastega wabriku wärawas wahti pidasiwad. Woorimehed ja uulitsa raudtee lõpetasiwad tegewuse. Asjaolude seisukord muutus wäga tõsiseks. Dünaburgi jaamas ja tööliste alewites seati suurtükid wälja. Sillad pandi kinni, et töörahwas sisemisesse linna ei peaseks. Soldatide salgad käisiwad mööda uulitsaid. Asjaolude põnewa seisukorra tõttu saatsiwad rüitlikond ja linn keisrile ning grahw Wittele palwe sõjaseaduse ärakautamise pärast, sest et see rahwa hirmus üles erutada. Samal mõttel saatis ka guberner telegrammi sisemiste asjade ministrile.

Seda palwet täideti. Esmaspäewal awaldas sotsial-demokratia toimekond kuulutuse, milles töölisi üles kutsuti tööle hakata, sest et wõit rahwale jäenud. Sõjaseadus jäeti maksma panemata.

Teisipäewal hakkas töötegemine wabrikutes. Woorimehed ja uulitsa raudtee hakkasiwad jälle käima. Raudtee teenijad pidasiwad kesknädalal koosoleku ära, kus otsuseks tehti streiki lõpetada. Kuid korralikku raudtee rongide käimist ei ole koguniste mitte loota, sest mõned raudtee ametnikud ei taha tööle hakata, kuna nad seletawad, et raudtee ära rikutud olla ja nõnda edasi.

Palju halwem kui linnas, on lugu linna ümberkaudu maal. Seal on suured salgad, mõned kuni 1000 meest tugewad, ilmsile tulnud ja nendel on ka korda läinud mõnda dragonide salka sisse piirata ning wõitlusewõimetuks teha. Römershowis kihutadi suur hulk sõjawäge laiali, kuid ühel osal soldatidel läks korda Segewoldti peaseda. Segewoldist põgenes hulk mõisnikkude perekondasi Riiga. Nad wiidi sõjawäe rongiga mandwri tegemise jaama, kuhu 16 tõlda wastu pandud oli. Kui tõllad Aleksandri wärawasse jõudsiwad, wõeti neid paukudega wastu. Neil läks aga korda wigatalt läbi peaseda. Aleksandri uulitsal hakati neid ühest suurest majast päris pommitama, ega lastud neid enne läbi kui 200 kasakat tuliwad, kes neid linna saatsiwad.

„Sõn Otetshestwa" teate järele saatnud Liiwimaa guberner Swegintsew 27. nowembril sisemiste asjade ministrile järgmise telegrammi: Kõik jõelaewade mehed streigiwad; siia tulnud laewadega on ühendus lõpetatud. Täieste tarwis on siia ühte ristlejat ja kahte torpeedupaati saata. Mässajad lõpetasiwad täna käimise Balti raudteel. Sõjawäge wõib aurulaewaga saata. Rohkem wäge läheb tarwis. Teie käskjalad wõeti Walgas wangi.

„St. Petersburger Zeitung" teatas ühe erakirja järele, mis Riiast 28. nowembril saadetud on, järgmist: „Siin Riias on igal pool kuulutused üles löödud, milles awalikult mõisnikkusi ja kapitalistisi ära tappa käskakse. Kolmat päewa juba on kõik kauplused kinni, ükski woorimees ei liigu ja paiguti on weikeseid weriseid kokkupõrkamisi ette tulnud. Guberner ja kindral tahawad pealetungimist kindlalt tagasi lüia. Wäga palju jõukaid inimesi saatsiwad endi perekonnad wäljamaale ja astusiwad ise omakaitse wäesse. Rüitlite maja ja mõned muud hooned on kindla wahi all ja meie tahame endid hoolega kaitseda. Omakaitse abil loodetakse röömlisi tagasi lüia ja kuulda on, et ka soldatid keisrile truuwid ning sotsialistide peale wihased olla.

Lätimaal on asjad halwad: Palju mõisnikkusi põgenesiwad mõisadest ära. Riias on palju põgenejaid. Laewad ei jõua kõiki ära wiia, kes wäerale maale reisida tahawad, ja peaaegu iga ühel on korternikud. Praegu on mõisnikkude konwent koos, aga kõik on rahutumad, sest pole teada, kuidas kodu luod on. Kahtlane on, kas maapäew ärapeetud saab. Pealt näha hakkab rahwas juba rahule jäema. Neil päiwil oodetakse siia neli Saksa sõjalaewa."

Peterburist. Maakonna saadikud Keisri juures. Tula gubermangu maakonna walitsuse saadikud grahw W. Bobrinski, würst A. Urussow, A. Saltõkow, D. Lewshin, W. Tatarinow ja A. Mossolow käisiwad 24. nowembril Keisri jutul. Seal juures pidas grahw Bobrinski umbes järgmise kõne: „Tula gubermangu maakonna walitsus saatis meid siia Teie Keiserlise Majesteedi walitsusele tõendama, et Tula gubermang wankumatalt korda kaitseb ja walitsust palub mõjuwalt enese wõimust näidata ning seal juures ennast tööd tegewate ja rahulikult elawate miljonide peale toetada, kes Teie Majesteedi poolt ettemääratud uuenduste teel korra kindlustamiseks üles kutsutud on. 6. augustil ja 17. oktoobril antud armukuulutustes lubasite Teie, Keiserlik Majesteet, kõigile alamatele suured õigused, aga panite nende peale ka mitte weikesed kohused. Need õigused wõtame meie tänuga wastu; suuremaid õigusi aga pole meil tarwis, sest Keisri wägewus peab meie kasuks suur ja mõjuw olema. Meie peakohuseks on wabadusega ära harineda ja endid tema wäärilisalt üles pidada, et wabadusest kord tõuseks ja mitte omawoli tarwitamine. 6. augusti ja 17. oktoobri armukuulutustes lubatud wabadusist wõiwad ainult haritud inimesed täielisel määral aru saada, kuna suur osa Wene talupoegi alles rumaluse ja waesuse küttes ohkab. Meie oleme rõõmsad, et meie Teie Majesteedile ütelda wõime, et talupojad ikka alles Jumalat ja Kristuse püha kiriku käskusi usuwad, meie õigele Keisri Härrale truuwid on ja oma jagamata Wenemaa suurust usaldawad. Tula gubermangu talupojad saawad aru, et nendel kurjade wõi eksitatud inimeste poolt abi loota ei ole, kes kawalate meelitustega neid meie ühise Isa ja Keisri küllest lahti kiskuda püiawad — meie talupojad ootawad abi Keisri läbi ja Keisri käest. Rahwa puudustest ei saa Teie, Keisri Härra, mitte juhtumise kombsete teatustega teada, waid seaduslikult Teie poolt kokku kutsutud riigiwolikogu suust. Sellepärast palume meie Teid, rahwa-asemikkude kokkukutsumisega mitte wiiwitada. Maa on üles ärkanud. Andku Jumal, et meie healt maakondade, linnade ja rahwa ühine koor toetaks: meie tarwitame waba ja tugewat Keisrit, meie tarwitame tugewat ja tarka riigiwolikogu, et waewatud Wenemaal jälle rahu, töö ja kord jalale seatud saaks." — Keiser kostis grahw Bobrinski kõne peale: „Kõigest südamest tänan mina teid awaldatud tundmuste eest. Praegusel raskel ajal on minule isearanis rõõmustaw kuulda, et Tula gubermangu rahwas enese wanadele kombetele korra ja tõe hoidmises truuwiks jäeb. Minu poolt antud wabaduse täielikseks kordasaatmiseks on kõige pealt tarwis rahu jalale seada, mis aga ainult siis wõimalik on, kui kõik kohusele truud Wenemaa pojad kokku hoiawad. Ma tean, et talupoegade wiletsus suur on; selle wähendamine on praegu minu mureks. Mis talupoegade heaks esialgu wõimalik teha oli, seda on tehtud. Palju jäeb weel teha üle. Selleks on rahulise töö ettewõtmist ja rahule jäemist tarwis. Muretsege selle eest; kui teie hea eesmärgi järele teised teewad, siis on wõimalik talupoegade elu järge tähisalt kergendada. Awaldage Tula gubermangu semstwole, kes teid saatis, minu südamlist terwitust."

— Sõjawäe walitsus? „Russj" kardab, et Wenemaal sõjawäe walitsus sisse seatakse. Need ringkonnad, kes grahw Wittet siit saadik toetasiwad, hakata Wittest ära taganema. Tagurline õueringkond minna iga päewaga ikka tugewamaks. Tema nõuda sõjawäe walitsuse sisseseadmist Wenemaal. Kui weel üks uus suur streik tuleb, siis kuulutatawat diktatur wõi sõjawäe walitsus wälja. Grahw A. P. Ignatjew nimetatawat diktatoriks.

— Posti ja telegrahwi ametnikkude streigi kohta awaldas sisemiste asjade ministeriumi juhataja 26. nowembril järgmise päewakäsu: Riigiteenistuses seiswate posti ja telegrahwi ametnikkude ning tingimise teel teenistusesse wõetud postiljonide seas edasi kestwad rahutused on korralist posti ja telegrahwi asjandust täieste takistanud. Tähendatud korratused tuliwad ilmsile ametnikkude mässulises streigis, kes mitte ainult enne ära peetud nõu järele ja omawoliliselt teenistuse kohuste täitmist ei lõpetanud, waid ka endi seltsimehi ähwarduste ja wägiwalla abil takistasiwad tööd edasi tegemast, telegrahwi traadid peasõlmekohtades segamine ajasiwad ja katki lõikasiwad ning paiguti koguni tallisi telegrahwi aparatisi wigastasiwad. Selle silmanähtawalt mässulise tegewuse kõige kõrgemal kraadil kahjulised järeldused rikuwad kõiki riigi ja erakasusi ning kohustawad mind, kõigi wõimalikkude abinõudega, minule seaduslikult antud wõimuses posti ja telegrahwi juures abinõusid igas riigiteenistuse arus tarwilise korra jalale seadmiseks tarwitada.

Need, kes posti ja telegrahwi ametis edasi teenida soowiwad, peawad teadma, et üleüldise „posti ja telegrahwi ametnikkude ühisuse" asutamine, politiliste ja warandusliste õiguste kättesaamiseks seaduse wastalisel teel, mingil tingimisel lubatud ei saa. Säherdune otsus anti ametnikkudele kolm korda teada ja sellepärast ei wõi neist need, kes endi kohalise ja kõigekõrgema ülemuse wastu awalikku sõnakuulmatust üles näitawad ja endi püietes kindlaks jäewad, et mina ühisuse seaduslikult makswaks tunnistaks, teenistusesse mitte edasi jäeda ja peawad otsekohe lasti lastud saama. Niisamuti tuleb ropul kujul ja ähwardustega ühendatud nõudmisi nende isikute tagasiwõtmise asjus teenistusesse, kes minu käsu peale korratustele üles äsitamise pärast lahti lasti, awalikeks mässulisteks tegewuseks lugeda ja kõik, kes julgenud on säherdustele nõudmistele alla kirjutada, peawad teenistusest lahti lastud saama.

Ühtegi wõrdlust ega lepingut ametnikkudega, kes nii ropud oliwad ja sell raskel ajal, mis riigil praegu käes on, endi wande murdsiwad, ei wõi lubada ja sellepärast jäeb üleüldise määrusena makswaks, et kõik, kes omawoliliselt, ühise kokkurääkimise järele töö seisma paniwad, otsekohe teenistusest lahti lastakse, kus juures kohalisele ülemusele lubatakse wälja uurida, kes ametnikkudest argtuse wõi kartuse pärast äsitajate ähwarduste eest järele andsiwad ja kes teenistuse kohuse rikkumise järelduste selgeste arusaades talitasiwad. Esimesi wõib ainult sell korral jälle teenistusesse tagasi wõtta, kui nemad seaduse wastalise „ühisusega" mingil wiisil ühenduses pole, ja neile tuleb siis palk, ära wiidetud aja maha rehkendamisega, wälja maksta. Teisi ei pea posti ja telegrahwi teenistusesse mitte enam wastu wõetama ja neile peab nowembri kuu palga kuni selle päewani wälja maksma, millal nad töö omawoliliselt seisma paniwad.

Peale seda tulewad peakihutajad ja eestwedajad, kes ähwardanud ja wägiwalda tarwitanud on, kui ka need, kes telegrahwi traadid katki lõikasiwad ja aparadid ära rikkusiwad, teenistusest lahti laskmise järele seaduslisel põhjal teenistuse kohuste wastu eksimise pärast kohtu alla anda.

Muidugi mõista peawad teenistusest lahti lastud ametnikud ühe teatud aja jooksul, seda mööda kuidas kellegi perekondlised olud on, kroonu korteritest wälja minema.

Abiraha jagamiseks anti minu kätte oktoobri kuu lõpul 500,000 rubla. Mässulisest streigist osawõtjate seast wõiwad need, kes ainult argtuse poolest süüdlased on ja jälle teenistusesse tagasi wõetakse, abiraha saajate hulka üles wõetud saada, kui nad endi warema hoolsa teenistuse tõttu iseäralist lugupidamist wäärt on.

Kohaliste posti ülemate, nimelt postidirektorite, ringkonna ja posti ning telegrahwi kantorite ülemate kui ka nende abiliste kohta tuleb lõpeks tähendada, et minule tulnud teatuste järele, mõned neist õige suurt nõrkust üles on näitanud, mässajatega lepingud tehes ja neile koguni palka kätte makstes. Õnneks pole sarnaste inimeste hulk suur ja nad peawad, isegi kui selguma peaks, et neid rohkem on, ametigi posti ja telegrahwi teenistusesse jäema.

Lõpeks pean ma enese teenistuslikeks ja kombelikeks kohuseks enese tõsist tänu kõigile neile isikutele, ringkonna ülemast peale kuni posti kätjalani, awaldada, kes kõigi ähwarduste, wägiwallategude ja kihutuste peale waatamata, endi wandele truuwiks jäiwad ja iseennast ohwerdawalt endi teenistuse kohut edasi täitsiwad. Mina usun kindlalt, et kõik meie Keisrile tõeste truuwid alamad minu kiitust nende lihtsate inimeste kohta õigeks tunnistawad, kes terwe Wenemaa ees endi kindlust teenistuse kohuste täitmises üles näitasiwad. Nemad wõiwad selles kindlad olla, et, nõndakaua kui mina sisemiste asjade ministeriumi ette otsa jäen, nende truu teenistus ära unustatud ei saa.

Eespool tähendatud määruste täielik täitmine antakse posti ja telegrahwi peawalitsuse ülema hooleks, keda mina palun kohe järele waadata, kes posti ja telegrahwi ametnikkudest jalamaid lahti lasta tulewad ja kes terwe aeg läbi endi kohust täitnud on.

P. Durnowo,
Sisemiste asjade ministeriumi juhataja.

— Kuulujutud. „Tööliste saadikute nõukogu" laekahoidja saatis ajalehele „Nasha Shisn" kirja, milles muu seas järgmist üteldud oli: „Wabrikutes laotatakse lehtesi laiali, milles keegi „Peterburi tööliste ringkond" tööliste usaldust endi saadikute wastu wangutada püiab, kuna ta lapselikkusi lorisi selle kohta laiali kannab, et saadikud raha läbi löönud, mis nende kätte hädasolijate aitamise otstarbel anti."

— Teedeministerium lasi raudtee asjanduse tundjaid eelplaani kokku seada, mille järele kõik inimesed, kes raudtee peal teeniwad, isegi rööpaleerajad juurde arwatud, riigiametnikkudeks loetakse. Kes kurja teeb, see antakse iseäralise kohtu alla, mis raudtee oma ametnikkudest kokku seatakse. Peale seda asutatakse ametnikkudest weel iseäralised nõukogud, mis raudtee teenijatele seda mööda abirahasi määrawad, kuidas kellegil tarwis on.

— Riigibanga seisukord. Wiimase aruande järele, mis riigibank awaldas, on üleüldse 1170 miljoni rubla eest paberiraha lööbud. Sellest summast seisawad 62 miljoni rubla riigibanga kassades, kuna 1108 miljoni rahwa seas käib. Paberi rahade wäljamaksmiseks on riigil kulda 790 miljoni eest peabangas tagawaraks, 84 miljoni kassades, 281 miljoni wäljamaal ja wäljamaalt saada 15 miljoni rubla. Seega siis on riigil praegu 62 miljoni eest kulda rohkem kui paberirahasi wälja on antud (790 + 84 + 281 + 15 = 1108). Et aga Wene riigi seaduse järele paberirahasi 300 miljoni rubla eest rohkem wõib wäljaanda kui kulla tagawara suur on, siis on walitsusel weel 362 miljoni rubla kapitalide wäljamaksmiseks alles. Selle nähtawa kullatagawara juurde peab weel wäljamaades seiswa kullatagawara lugema, mis Prantsuse peaministri arwamise järele umbes 100 miljoni rubla suur olla. Seega siis on selgeste näha, et Wene riigi pankrotti jäemisest praegu weel juttugi olla ei wõi.

— Rahaturu. 2. detsembril oli kauplemine Peterburi rahaturul üsna elaw. Iseäranis aktsijaid osteti elawalt. Järelekūsiti ka riigi laenu ja erahipothegi paberisi. Kursid tõusiwad üsna rohkeste.

— Sotsial-demokratliste erakondade uus löök walitsusele. Tähendatud erakonnad peawad endid teiseks walitsuseks ja on nõndanimetatud walitsuse eeskuju järele „manifesti" annud, mis Wene talupoegasi awalikult üles kutsub, lahtiosti maksusi maksmata jätta, raha hoiukassadest ja riigibangast kullas wälja wõtta ja palka ainult kullaga wastu wõtta. Mõistlik lugija saab kohe aru, kuhu see hoop sihitud on ja kui kardetaw ta on. Tema tahab kõige esmalt walitsuse sissetulekuid maksude streigiga ära lõpetada. Sellel hoobil wõiwad hirmsad järeldused olla. Sotsial-demokratlaste erakonna „manifest" pole muud midagi kui üleskutse iseenese hukatuse kätte tulemise heaks kaasa töötama. Sellepärast peab igaüks silmad lahti hoidma. Meie aeg on selleks liiga tõsine, et „manifesti" kohta paljalt mõnda pilkawat sõna ütelda. Trükitud sõnal on suur wõimus ja iseäranis lihtsa inimese peale mõjub ta kangeste. Lihtne inimene usub kõik, mis ta loeb. Tema ei küsi põhjuse ega mõju järele, waid tema usub juba paljaid sõnu. Sotsial-demokratlik erakond tarwitab käes olewal ajal iga abinõu, kui see ka ükskõik kui alatu on. Otstarbe on ikka üks ja seesama: seltskonda erutada, ning peaaegu alati läheb tal õnneks rahwast nina pidi wedada. Umbusku külwada. See on lipukiri, mille all need ringkonnad tööd teewad, ja nende tööl on järeldused ning pealegi niisuured järeldused, et meie walitsus tema käest palju õppida wõiks, kuid meie walitsus magab nagu kott. Kelmus, millega käremeelsed ringkonnad tööd teewad, paistab kõige selgemalt järgmisest lausest wälja: „Walitsusel peab wiimased elamise abinõusid, rahalised sissetulekud, ära lõpetama. Seda pole mitte ainult maa politiliseks ja majanduslikeks wabastamiseks, waid ka meie rahaasjanduse parandamiseks tarwis." Iga wähegi mõistlik inimene saab aru, et riigipankrott meid kauaks ajaks wõeramaa rahaturu orjadeks teeks, käremeelsed ringkonnad pööräwad kõik pahurpidi ning kõnelewad meie rahaasjanduse parandamisest. Oh sollust! Aga walitsus lasi sotsial-demokratlised ajalehed, milles see „manifest" ilmus, rahwa käest ära korjata.

— Hoiukassade seisukorrast praeguse segase aja mõju all kirjutab „Herold" järgmist: „Ärritus hoiukassades rahahoidjate keskel, mis möödaläinud nädalal iseäranis suur oli, hakkab pikkamisi wähenema. Rahasummade wäljawõtmine jäeb wähemaks ja oli minewa esmaspäew 852,000 rbl., aga teisipäew, kesknädal ja neljapäew weel wähem. Ühes sellega hakatakse wälja wõetud rahasi hoiu kassadesse tagasi tooma. Ilma mingi põhjuseta hulga raha kassast wälja wõtmine on rahapidajatele paljudes juhtumistes kahju toonud, sest liht rahwas, kes terwe oma raha warandust kas enesega ühes kannawad ehk seda oma woodi ära peidawad, on wiimastel päewadel oma ettewaatamata oleku pärast waraste ehk kelmide ohwriks langenud. Niisamasugusi juhtumisi on siseemaal tähele pandud. Talupojad, kel raha hoiukassas seisis, on seda mitmel puhul wälja nõudnud, aga ainult mõnedele on korda läinud oma korjatud kopikaid külasse tuua. Ju eemal tee peal on nad kelmide poolt rahast lagedaks tehtud ehk külas oma naabritele ohwriks langenud. Awalik on, et külas rahaasjus ühtegi saladust pole. Igaüks teab teisest, kui palju tal raha on ja kus ta seda hoiab. Sellepärast on üleliigne erutus rahahoidjatele ainult kahju toonud.

Luugast. Rahutused. „Sõn Otetshestwa" laseb enesele Luuga maakonnast teatada, et kammerhärra A. W. Panteleſewi mõisa 40 meest wäge saadetud. Griwtsewo mõisaomanik ja grahwi proua Tatishtshewa lükanud ulanide kaitse tagasi. Igal pool takistatakse mõisnikkusi metsasi raimast, seletades, et nüüd maa kõigi päralt olla.

Nowgorodist. Post ja telegrahw käiwad Nowgorodis korralikult; nad ei ole weel sugugi seisnud.

Wladimirist. Mõrtsukatöö. Öösel wastu 29. nowembrit lõiwad Basbanowi wabriku töölised ühe wõersilt tulnud kihutaja surnuks.

Bobruiskist. Sõjawäe mäss. 24. ja 25. nowembri öõl läks Bobruiski kindluse nuhtluse-bataljonis mäss lahti. 60. diwisioni ülema Iljinski ja karistuse bataljoni ülema Tonski manitsuse peale lõi 1. rood teisteſt kolmest mässajast roost lahti, ja läbirääkimiste järele, mis terwe öõ läbi tuurisiwad, andsiwad ka teised 3 roodu alla. Sõjariistade tarwitamist ei tulnud ette.

Pokrowist. Kokkupõrkamine. 28. nowembri öösel lasiwad wabriku töölised, kes politseid ühe endi seltsimehe wangiwõtmises takistasiwad, appi kutsutud kasakate peale. Wiimased lasiwad wastu. Hulk töölisi sai surma ja haawatud.

Kiewist. Mässust Kiewis 18. nowembril teatab „Kiewljanin" järgmist: Kõige esiteks hakkas 5. ponton-bataljoni 3. rood mässama. Põhjuseks oli rahulolematus wäga walju komanderiga. 14. sapööri-bataljoni telegrahwi-rood ja üks 4. ponton-bataljoni rood ühendasiwad endid mässajatega. Kõik kolm roodu läksiwad püsside ja padrunitega teiste ponton-bataljonide kasarmude juurde, kes kõik, peale ühe roo, nendega ühendasiwad. Mässajad läksiwad edasi. Mõnest teisest sõjawäe osast läks neil korda ühte osa mehi kaasa tulema meelitada. Rahutumate hulk oli selle aja sees umbes 1000 mehe peale suureks kaswanud. Nemad läksiwad, muusikakoor eesotsas, läbi linna. Suure-Wassilkowskaja uulitsal, 4. gümnasiumi ees, asusiwad kolm sotnit kasakaid neile tee peale ette. 3. sapööri-brigadi komander oberst Nemilow püidis mässajaid manitseda, kuid asjata. Soldatid nõudsiwad ähwardustega läbilaskmist. Et werewalamise eest hoida, anti kasakatele käsk ära minna. Mässajad läksiwad edasi. Kella 2 ajal peale lõunat jõudsiwad nad Juudi turule. Seal tuli werewalamine. Kolm kasaka sotnit oliwad sinna asunud. Plats oli pealtwaatajatega täidetud. Mässawad soldatid läksiwad Asowi jalawäe-rügemendi kasarmu juurde ja käskisiwad rügementi endiga ühendada. Rügement lükkas nõudmise tagasi. Seal kõlasiwad mässajate seast kaks wõi kolm püssi pauku. Asowi rügement wastas kolme kuuliwalinguga. Suur hirm wõttis rahwa üle wõitu. Kõik põgenesiwad laiali, nende hulgas ka üks jagu mässajaid. Teine osa hakkas asowlastele tuld andma. Hulk aega kestis kiire laskmine. Wiimaks põgenes suurem osa mässajaid ära. Platsi peale jäiwad weel umbes 100 meest, kes wastupanemise järele jätsiwad ja seletasiwad, et nad ülemuse alla annawad ja walmis on kasarmudesse tagasi minema. Nad wiidi kasakate wahel ära. Hulk surnuid ja haawatuid katsiwad platsi. Aega mööda koguſiwad laiali põgenenud mässajad kasarmudesse tagasi. Asi wõeti kohe uurimisele ja eestwedajad pandi wangi. Ohwrite arw on wäga suur. „Kiewljaninis" seletatakse mässu põhjust järgmisel wiisil: Sügisel asutadi ponton-bataljonides uued rood, mille tarwis igast Wenemaa nurgast mehi kokku toodi. Mehed, kes sinna saadeti, ei olnud mitte kõige rahulisema iseloomuga, sest arwama peab, et iga wäeülem ikka niisugustest olustest lahti saada püidis, kes temale kuidagi moodi kahtlased paistsiwad olema. Nii siis juhtus, et palju rahutumaid kokku tuli ja need mässu lahti tegiwad.

Porhowist. Rahutused on Porhowi maakonnas tulemas, sellepärast tegi maakonna omawalitsus otsuseks grahw Wittet paluda, et riigiwolikogu õige ruttu kokku kutsutaks, sest see olewat ainsam abinõuu rahwa waigistamiseks.

Moskwast. Streigiwäsimus. Tööliste saadikute nõukogu koosolekul Moskwas 28. nowembril tehti otsuseks, et praegusel ajal wäga raske olla üleüldist politika streiki ettewõtta, sest juba nüüd olla 16,000 inimest tööta, kellele abi tarwis läheb. Osaldised streigid ei olla aga mõjuwad küllalt ja nõrgendada ainult tööliste jõudu. Üleüldise streigi ettewõtmiseks olewat waja enne tubliste jõudu koguda.

Harbinist. Halwad sõnumed tulewad Mandshuriast. Meie sõjawägi olla hoopis mässama hakanud. Nii teatatakse Inglise lehele „Daily Telegraphile" Tokiost 28. nowembril: Wene Mandshuria-sõjawäes on mäss lahti. Mässajad riisusiwad Harbini linna hunhusidega seitsie tühjaks ja põletasiwad wilja aidad ning raudtee jaama maha. Palju ilmasüüta inimesi sai surma. Mässajate ja Keisrile truuiks jäenud wäe wahel oli metsik meeleheitlik lahing. — Samalaadi sõnumed on ka Wene hallikatest tulnud. Sellepärast ei wõi enam kahtlust olla, et asjaolud meie sõjawäe seas Mandshurias iga päewaga ikka halwemaks muutuwad. Aga mitte üksi seal, waid ka sisemises riigis lähewad sõjawäe rahutused ikka sagedamaks. Kuid sõjawäe walitsus ei tee soldatide mässu peapõhjuste, see on puudulise ja halwa toidu, parandamiseks midagi. Otse imestema paneb, mis 30. nowembril Moskwast teatadi: Seal oli käsutud soldatidele paremine ja rohkem süia anda, aga juba natukese aja pärast polnud sellest käsust muud midagi järele, kui paljas paber, mille peale ta kirjutatud oli. Säherdustel oludel walitsuse poolt ei pea ajakirjandus, kui awalise arwamise awaldaja, halwade nähtuste ettetoomises julgust kautama, et wähemalt nii moodi walitsuse peale paranduste ettewõtmiseks mõjuda. Sest meie walitsuse kohta on näha, et tema kõik wanad asjad wana moodi jätab, kui seal juures riik ka hukka peaks minema.

Sõnumed maailma riikidest ja politika ringwaatus.

Wenemaalt. „Tööliste saadikute nõukogu" mängib trükiwabadusega kardetawat mängu. Nagu „Nowoje Wremja" jutustab, on „Nasha Shisnile" ära keelatud, „tööliste saadikute nõukogu" tegewuse kohta kirjasi ja tähendusi tuua. „Nõukogu" on tähendatud lehe ladujatele käsu annud, seda „ettekirjutust" hoolega täita. Kui asi nii moodi edasi läheb, last wõtab siis „tööliste saadikute nõukogu" kombelise õiguse trükiwabaduse kitsendamise pärast walitsuse peale pahandada? Wõi arwab „nõukogu", et tema wägiwalla abil seltskonna lugupidamist omale wõita wõib?

Inglismaalt. Arwamised Wene riigi rahaasjanduse kohta. Inglise ajaleht „Globe" imestab selle suure raha üle, mis Prantsus- ja Saksamaal Wene rahapaberite omanikkude seas

walitseb, ning arwab seda rahu sellest tulewat, et prantslased ning sakslased grahw Wittet, kes rahaministrina Wene rahaasjad hiilgale korrale seadis, ka peaministri ametis täieste usaldawad. Leht ütleb: „Ilma kahtlemata on Wene walitsusel küllalt nõu . palju tagawara kapitali, et ta kõiki enese kohuseid kauemat aega täita wõib. Wõimalik aga on, et, kui kord mitte jalale seatud ei saa, siis grahw Witte sunnitud saab, wäljamaal seiswaid suuri rahasummasi tarwitusele wõtma."

Italiast. Rahutused. 25. nowembril tuli maarahwa seas rahutusi ette. Kuna juba enne lõunat meeleawaldusi tehti, läksiwad õhtul umbes 100 talupoega wäsjuliste hüietega raekoja juurde, mida mõned politseisoldatid kaitsesiwad. Nad hakkasiwad soldatisi kiwidega loopima. Soldatid manitsesiwad pealetungijaid, aga kui manitsemine ei aitanud, wõtsiwad nad sõjariistad tarwitusele. Üks talupoeg sai surma ja kolm haawatud. Ärewus kestab edasi.

Peterburi telegrahwi seltsi telegrammid.

Talsenist, 27. nowembril. (Postiga saadetud telegramm.) 70 mõisa töölised pidasiwad koosolekut. Dragonid ajasiwad koosolejad laiali. 10 inimest saiwad surma ja raskeste haawatud.

Wõnnust, 29. nowembril. (Postiga saadetud telegramm.) Rahutused, mis wangimajas lahti peasiwad, lämmatadi ära. Öösel kardetakse maalt tulnud röövlite poolt pealetungimist.

Riiast, 29. nowembril. (Postiga saadetud telegramm.) Üleüldine streik, mis kolm päewa kestis, on lõppenud. Weel streigiwad post, telegrahw, Riia-Orelli raudtee kuni Kreutsburgini ja Balti raudtee Riia ning Walga wahel. Streik läks rahulikselt mööda; uulitsate peal seisis sõjawägi suurtükkidega; suurtükid oliwad shrapnellidega laetud. Hulk lendlehti lastadi paljudes keeltes wälja; neis lendlehtedes kutsuti rahwast üles walitsusega otsustawalt wõitlema, üleüldist mässu tõstma, wana riigiwolikogu asemele uut nõudma ja raha bankadest ning hoiukassadest wälja wõtma. Rootsi aurulaew „Droining" wõttis Rootsi sõjalaewa „Erneni" kaitse all 32 Rootsi alamat, nende seas ka Rootsi konsuli ta perekonnaga, Riiast peale.

Riiast, 30. nowembril. (Postiga saadetud telegramm.) Ringmundshowi jaamas, Riia-Orelli raudteel, oli 27. nowembril kõre kokkupõrkamine sõjariistus rahwa ja dragonide wahel. Rahwas lasi dragonide peale warjulisest kohast. Mitu inimest ja hobust saiwad pommiga haawatud. Muu seas sai ka jaoskonna ülem rittmeister Stern haawatud. Dragonid taganesiwad ära. 30 dragoni saiwad haawatud. Öösel wastu 28. nowembrit oli ümberringi igal pool tulekahjusi näha. Ära põgenenud mõisnikud jutustawad, et wiimaste kahe päewa sees Riia maakonnas palju mõisaid ära lõhutud ja tühjaks riisutud on.

Riiast, 30. nowembril. (Postiga saadetud telegramm.) Möödaläinud nädalal pidas Liiwimaa adel konwenti, mis otsuseks tegi sisemiste asjade ministrile praeguste asjaolude kohta aruannet saata ja ära näidata, missuguste abinõudega wõimalik oleks mässu lõpetada. Kõige esmalt seletatakse põhjused ära, mis praegused luod sünnitasiwad: need on maa wenestamine ja ametnikkude wägewamaks minemine rahwa wabaduse kulul. Mässu lämmatamiseks olla tarwis, et kõigile rahwastele wõimalikuks tehtaks, wõimalikult loomulisel kombel edenemise teed käia; tarwis olla maanõukogu asutada, mis kohaliste asjade üle otsuseid teeks. Nõukogu liikmed walitagu esialgu mõisnikkude, linna ja wallawalitsuste poolt. Sarnasel kombel tehtaks kõigile mõisilikumatele olustele wõimalikuks kodumaa heaks ühiselt tööd teha. Sõjaseadus ei suudaks maa olusi parandada, sellepärast ei soowita adel selle abinõu tarwitamist.

Walgast, 30. nowembril. (Postiga saadetud telegramm.) Möödaläinud nädalal põgenesiwad mõisnikud, õpetajad jne. Wana-Shwaneburgi ning Moritzburgi ümbruskonnas moonameeste eest ära, kelle olek õige ähwardawaks on muutnud. Iga tee peal oli põgenejaid näha. Mõnes mõisas peetakse mõisnikud kinni; hobused wõeti nende tõldade eest ära.

Peterburist, 1. detsembril. Aleksandri palees Tsarskoje Selos oli täna Wene rahwa isewalitsuse erakonna, maapidajate ühisuse, lipukandjate ja oma kaitse erakonna, ajalehe toimetuse „Russkoje Krestjanstwo" (Wene talupoja seisus) Worobjewi-Gora wallawalitsuse (Moskwa lähedalt) saatkondadel ja sinodlikul abiil Arsjenil õnn endid Keiserlikku Majestedile esiteleda, kus juures Majesteet koosolejatele järgmised sõnad ütles:

„Ma wõtan Teid wastu, uskudes, et mu ees praegu tõsised Wenemaa pojad seisawad, kes minule ja isamaale ikka alaandlikud on olnud. Ma ei kahtle mitte, et Teie mitte muud kui ainult minust ette näidatud teed minema saate. Sellepärast hüüan ma Teid üles, kõikidele, kel meie kallis kodumaa armas on, teatama, et 17. oktoobril minu poolt wälja antud käsukiri minu kõigutamata ja muutmata tahtmise täielik awaldus ja eeskiri on, mis ühegi muutmise alla ei käi. Minust seatud uuenduste rutuliseks kordasaatmiseks on tarwilik õige, walju ja kindla walitsuskorra juures rahu ja korda segaduste läbi põrutatud Wenemaal jälle sisse seada. Selle ülesande juures peate Teie minust seatud kõrgete ametnikkudele ja minule igaüks omal kohal abiks olema.

Suurt süüd wõtawad need oma hinge peale, kes oma tegudega ja nõuandmistega rahutust sünnitawad ja toetawad, kuna nad kirgesi põlema süütawad ja wastastiku wihawaenu sünnitawad. Õnnistagu Jumal Wenemaad, toogu Tema jälle rahu meie maale ja aidaku meid kõiki, meie kohut otsani täita."

Moskwast, 1. detsembril. Eila läksiwad peaaegu 70% postiametnikka tööle. Telegrahwi talituses pole töö alganud. — Perowo jaamas lööbi eile 50 sõariistadega ehitud lõhkuja ja jaama wahtide wahel wormilik lahing, mis 2 tundi kestis. Wahid taganesiwad ära ja üle 40 waguni saiwad ära purustud. Kui Moskwast salk soldatisi paigale jõudis, oliwad lõhkujad kadunud.

Moskwast, 1. detsembril. Peale Jumala teenistust asus postitalitus oma tööle. Loodetakse, et reedel postitalitus kõiges ta jaoskondades algab. Ametnikud paluwad kirjateel teenistust tagasi. Telegrahwi jaoskonnas on seisukord muutmata.

Riiast, 2. detsembril. (Postiga saadetud telegramm.) Eila lõppes raudtee streik, kuid paljudes kohtades on raudtee alles ära parandamata. Põgenejad jutustawad, et maal järgmised mõisad ära on riisutud: Allash, Wattram, Kmengenberg, Lemburg, Moritzberg, Sigund, Sudren, Sudenbach, Judash, Jürgensburg. Kuuldakse, et Miitawis rahutusi ette on tulnud, ka kokkupõrkamisi sõjawäega.

Moskwast, 3. detsembril. Streikiwad postiametnikud wiskawad postikastidesse põlewaid tuletikkusi ja põletawad sell kombel kirjad ära. — Arst Solowjowi korterist Osteshenka peal leiti pommide ja plahwatuse ainete wabrik. Solowjow ja ta abiline wiidi kinni.

Moskwast, 3. detsembril. Täna, kell 3 hommikul, põrkas üks mässajate wõitluse salk Sretenski puiesteel politseiga kokku; kaks jaoskonna ülewaatojat saiwad haawatud, üks linnawaht sai surma, kuus mässajat rewolwritega wõeti kinni.

Peterburist, 4. detsembril. Kohtuwalat tegi otsuseks ajalehtesi „Sõn Otetshestwa", „Nowaja Shisn", „Nasha Shisn", „Swobodnõi Narod", „Natshalo", „Russj", „Swobodnoe Slowo" ja „Russkaja Gaseta", kus sotsial-demokratlaste manifest, milles rahwast Wenemaa pankrotti ajamise heaks tööd tegema üles kutsutakse, ära trükitud oli, nõnda kauaks kinni panna, kuni kohus nende üle otsuse teeb.

Peterburist, 4. detsembril. Peterburi kohtupalat mõistis naljalehe „Pulemeti" toimetaja Shebujewi Keisri teotamise pärast ajalehes aastaks kindlusesse wangi.

Wana-Oskolist, 4. detsembril. Talupoegade rahutused hakkawad lõppema. Wangikojad on talupoegi täis, kellest üks osa mujale linnadesse wiidi.

Wõshni-Wolotshokist, 4. detsembril. Rjabushinski wabrik pannakse nõnda kauaks kinni kuni direktor Haneshini mõrtsukad üles antakse. 2000 töölist saawad palga kätte.

Lösskowost, 4. detsembril. Et maal talupoegade seas rahutused peale hakkasiwad, lasi guberner maakonna walitsuse juurde iseäralise toimekonna kokku tulla, mis talupoegade asemikkudega maa rahustamise üle aru peaks.

Peterburist, 4. detsembril. Teedeministri telegramm raudteede ülematele. 3. detsembril anti Walitsewale Senatile Kõigekõrgemalt poolt käsukiri, milles ära keelatakse tööd ühiskondlistes ja kroonu asutustes omawoliliselt lõpetada. Selle käsukirja kuuenda punkti põhjal on kaelakohtulise karistuse all keelatud raudtee ametnikkusi ja teenijaid kokkurääkimise järele tööd seisma panema kihutada. — Kuulda on, et wiimasel ajal mõne raudtee peal ühisused elule on tekkinud, mis muu seas endile eesmärgiks tegiwad streikisi ette wõtta, teede walitsusele ettepandud nõudmiste toetamiseks. Ministrite nõukogu pidas selles asjas koosolekut ja leidis tarwilise olewat ära seletada, esiteks, et raudteede walitsused inimeste käest, kes endid säherduste ühisuste liigeteks nimetawad, mingisuguseid teateid wastu ei wõtaks ega nendega läbirääkimisi ei peaks; teiseks, et kõigile raudtee-teenijatele teatataks, et nendel säherdustest seadusewastalistest ühisustest osawõtmine ära keelatud on; kolmandaks, et mingisugused määrused, mis üksikute isikute wõi ühisuste poolt antud on, ja mille otstarbeks on raudteede korralikku käimist takistada ning ülemuse teenistuslisi nõudmisi täitmata jätta, raudtee ametnikkude ega teenijate poolt täidetud ei saaks, ja neljandaks, et raudtee telegrahwi peal tähendatud ühisuste ehk ühisuste liigete käest telegrammisi wastu ei wõetaks ega edasi ei saadetaks. — Teile sellest teatades, palun mina teid raudtee teenijatele seda seadust ära seletada, sest temal on otstarbeks riiki, rahwast ja teenijaid endid raske wiletsuste eest hoida, mis raudteede seismise järelduseks on.

Teedeminister Nemeshaejew.

Tientsinist, 4. detsembril. Jaapani-Hiina koosolekul, mis Tokios ära peeti, tehti järgmised otsused: Japan saab Ljaodunі poolsaarel needsamad eesõigused, mis Wenemaal oliwad ja mõned raudteed Mandshurias.

Kiiewist, 4. detsembril. Et kaabakad linna äärtes ikka rohkem häbemataks jäwad, palusiwad Podoli linna elanikud guberneri Podolis kaitsemise korda sisse seada, nagu kindral Dragomirowi ajal oli.

Tokiost, 4. detsembril. Hiina üliõpilaste lahkumist Tokio ülikoolist seletatakse sega, et walitsus mõnesuguseid waljusi tarwitas nende ülekäte läinud elu takistamiseks. Walitsus seletas küll, et Japani üliõpilaste kohta need samad seadused maksawad, mis wõõraste kohtagi, aga Hiina üliõpilased lahkuwad siiski Japanist selle nõuga, et Tientsinis ülikooli asutada, kuhu Japani, Inglise ega Amerika prohwessorisi ei wõeta, waid ainult Saksa, Wene ja Prantsuse prohwessorid wõetakse.

Wastutajad toimetajad
J. Kõrw. A. Kõrw.
Wäljaandja J. Kõrw.

Kahte wäisakat poissi,
lehtede peale panijaks (вкладчики) tarwitatakse „Walguse" trükikotta.

1000—1500 rubla
soowitakse laenata maja obligatsiooni peale. Ligemalt suusõnal. Pakkumised selle lehe toimetusesse ära anda tähede T. K. all 404

Pood
wähese kaubaga antakse ära Tre-wingi uul. nr. 10. 41

HAEMATOGEN
Aktsia seltsi
Trampedach & Co. keemika wabrik Riias,
wedel, kuiw ja shokoladi kookides.
Käib kõikidest sarnastest walmistustest üle.
On saada igas apteekis ja rohukauplustes. 8* 359

Näitemüük waeste heaks.
Salk Eesti naisterahwaid mõtleb
puuduse kannatawate tööliste perekondade heaks
näitemüüki
toime panna ja ajustab selleks korjanduse. Andeid wõtawad wastu: „Uus Aja", „Teataja", „Eesti Postimehe" ja „Walguse" toimetused iga päew; peale selle weel igapäew kell 10—2-ni:
Dr. Heinrichseni proua Raasli kiriku juures Toompea pr... nr. 5; proua A. Karlson, Harju uul. nr. 37; proua Kompe, Kunne uul., Balti wõõrastemajas; proua Kurg, Narwa maant. nr. 47; proua Langeberg, Harju uul. nr. 28; proua E. J. Lender, Liiwalaia uul. nr. 44; proua L. Nebenitz, Pika uul. nr. 31.
Näitemüük on börsesaalis
pühapäewal 18. detsembril 1905 a.

Pangamaja Hoeppener & Co.
Tallinnas, Harju uulitsal nr. 31, Telefon nr. 107.
Esimene Wene tulekahju wastu kinnituse selts,
mis aastal 1827 on asutatud.
Põhjuskapital 4,000,000 rubla.
Kinnitab igasugu liikuwat ja liikumata warandust odawa maksu eest.
Ostab ja müüb wäärtpaberisi, maksab kupongid ja wäljaloositud paberid wälja, wõtab wäärtpaberid lahtiselt ehk lukus kastides terastuppa hoidmiseks wastu, laenab wäärtpaberite wastu raha, annab protsentiga raha sissepanekute eest tähtaja ja jooksewa rehnungi peale. * 85
Kinnitab wõidulaenu paberisi kustutamise wastu.
St. Peterbur - Tuula põllupanga maksukoht.
Kassa on lahti kella 3-ni peale lõunat.

Detsembri kuu algusest 1905 hakkab Tartus
kaks korda nädalas ilmuma:
Uus politika, majanduse ja kirjanduse ajaleht
„Elu".
Wastutaw toimetaja ning wäljaandja cand. jur. J. Tõnisson.
Tegew toimetaja A. Jürgenstein.
Elu läeb Eesti rahwameelse edumeelse erakonna waimus ja tahab ühtlasi E. weikepõllumeeste häälekandjaks olla. 2 403
Tellimise hind:
Aastas postita 2 rbl. 50 kop. — postiga 3 rbl. — kop.
1/2 „ 1 „ 30 „ „ 1 „ 60 „
1/4 „ — „ 70 „ „ — „ 85 „
1 kuus „ — „ 25 „ „ — „ 30 „
Wäljamaale aastas 5 rbl. — poolt aastas 2 rbl. 50 kop.
Proowinumbrid saadetakse igaühele, kes oma adressi üles annab, hinnata koju kätte.
Tellimisi wõetakse kohe wastu.
Kes 1906 aasta peale tellib, hakkab lehte kohe saama, ilma et detsembri kuu maksta oleks.

Sirwilanad.
Eesti rahwa tähtraamat 1906.
Kümnes aastakäik.
XLIV + 82 + 18 lehek. Hind 10 kop., köidetult 30 kop.
Sisu: Märkide ja argade seletused. Peterburi kella aeg õigel keskpäewal Jurjewis (Tartus). Aastaaeg. Päikese ja kuu warjutamised. Liikuwad pühad. Kalendrite ajaarwamine. Kuuse awalikud lõbustused keelatud on. Sündinud asjade ajaarw. Kalendarium. Laadad. Posti ja telegrahwi seadused. Tempelmaksud. Mõedud ja rahad. Wene keiserlik sugumõõ. Tähtsamad riigid maailmas.
Lisa: W. Reiman, Johann Ferdinand Wiedemanni mälestuseks (Wiedemanni näopildiga). — Stud. jur. O. Leif, Korterid ja rahwaelu. — Stud. med. A. Lääs, Walguse wäljast. — Stud. phil. Gustav Suits, Lõuna-Jäätimsa taanlased. — Stud. med. Joh. Wõhrmann, Waaditene (Guy de Maupassant jutu järele). — Stud. jur. K. Kabat, Kinnitamisest. — Stud. theol. J. Kõpp, Kuidas Wene-õigeusk meie maale tuli.
Kuulutused. 2 402
Tellimisi wõtab wastu
„Postimehe" raamatukauplus.

Kiriklikud teated.

Jaani kirikus: pühapäewal, 11. detsembril (III. Kristuse tulemise pühal) teeb enne lõunat pastor Ajsmuth jutlust (Kal. 2, 16—21) ja wõtab lauarahwast wastu; pihti on laupäewal kell 1. Pärast lõunat teeb pastor Grohmann jutlust. Enne ja pärast lõunat on korjandus Diakonisside maja heaks.

Ristitud: Karl Berk; Lucie Prefstraud; Herbert Ferdinand Kippus; Harald Martin Amberg; Hans Eduard Milpak; Walter Fromhold Piin; Arnold Philip Stein; Oscar Woldemar Hirt; Adele Tigane; Elfriede Umberg; Leida Miralda Jaska; Helene Katharine Ermann; Rudolf Lindenwald.

Laulatatud: Alexander Alfred Rootsmann ja Marie Kümmel; Jakob Wiikholm ja Helene Marie Norbek; Gustav Adolf Wirma ja Minna Karoline Bohmann; Pridik Tammik ja Liisu Rodemann; Rudolf Ernst Wirma ja Alma Elisabeth Järw, Eduardi lesk; Alexander Woldemar Harjasepp ja Marie Paulberg; Eduard Bernhard Teimann ja Helene Elwine Ohaka; Hans Org ja Elli Mathilde Rosalie Eindok.

Maetud: Friedrich Kruberg, palee waht, 45 a. 7 k. 13 p.; Ann Mürk, Kareli abik., 49 a. 11 k. 23 p.; Elma Woldemar Johanson 3 p.; Karl Johanson, 36 a. 3 k. 8 p.; Johannes Mürkes, majaomanik, 51 a. 5 k. 14 p.; Sophie Sauemägi, Jüri lesk, 70 a.; Helene Katharine Ermann, Hansu t. 4 p.; Karl Gottfried Andersohn, 51 a. 1 k. 21 p.; Alide Irene Kiwistik, Jaani t., 2 a. 1 k.; Amalie Elise Palzer, Johanni t., 4 a. 10 k. 15 p.

Püha-Waimu kirikus: pühapäewal, 11. detsembril (III. Kristuse tulemise pühal) teeb õpetaja Wiikmann jutlust ja wõtab lauarahwast wastu; pihti on pühapäewa hommikul kell 1/2 10.

Ristitud: Heinrich King; Gerta Rode; Johannes Winkelberg, Rosalie Wilhelmine Pross; Ernst Johannes Rewmelkoor; Ilmar Waino Kuusenina; Julius Rudolf Watmann; Linda Rikker; Linda Riismann.

Laulatatud: Jaan Palo ja Pauline Birkendorf; Juhan Gruno ja Anna Riirmann; Johannes Weisberg ja Miina Riirmann.

Maetud: Linda Marianne Schwan, 8 k.; August Siitan, 1 a. 3 k. 18 p.

Kaarli kirikus: pühapäewal, 11 detsembril (III. Kristuse tulemise pühal), teeb õpetaja J. Brasche jutlust (Kal. 2, 16—21) ja wõtab lauarahwast wastu; pihti laupäewal kell 1; lauale kirjutatakse laupäewal kella 8—12. Pärast lõunat kell 3 p. ab abiõpetaja M. Hurt laste jumalateenistust (Jakob ja Esau). Neljapäewal, 8. detsembril kell 6 pärast lõunat peab õpetaja J. Brasche piiblitundi.

Ristitud: Salme Bluhm; Wilhelmine Ansip; Erna Marianne Kriisk; Leoni Aurelie Ölle; Elise Maria Treimann; Alide Christine Tiitsmann; Hugo Richard Peets.

Laulatatud: Jaan Weinberg ja Maali Tomp.

Maetud: Liisa Kunsmann, Mihkli lesk, 74 a. 3 k. 12 p.; Eduard Jakob Stetschkowsky, 1 a. 2 k. 6 p.

Prii-hospitalis saiwad nowembri kuus maetud: Helene Luik, 30 a., lesk, — teadmata kust kogudusest; Jüri Brauwerk, Jaani p., 49 a. 11 k. 12 p., — Kaarle kog.; Arnold Friedrich Matthias Reisemann, 43 a., — Nigolasti kog.; Liisa Jakobson, Mihkli t., 1 p., — Püha Waimu kog.; Willem Lasberg, Tõnu p., 50 a. 5 k. 15 p., — Rakwerest; Johannes Lesmann, Kristiani p., 22 a. 3 k. 19 p., — teadmata kus päritud; Triino Päsoke, Jaani abikaasa, 58 a. 2 k. 11 p., — Jaani kog.; Jaan Amisep, Mihkli p., 62 a. 8 k. 10 p., — Kaarli kog.; Karel Reinep, Jüri p. 67 a. 8 k. 3 p. — Jaani kog.

Laulatamise laulu-lehti
on igal ajal saada
„Walguse" trükikojast.

Korteri tsheki-raamatuid,
40 kop. tükk, on saada „Walguse" toimetusest.

Открыта подписка на 1906 годъ
НА ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ ЕЖЕНЕДѢЛЬНЫЙ ЖУРНАЛЪ
ВОКРУГЪ СВѢТА
Съ 1906 г. журналъ выходитъ подъ новой редакціей, которая ставитъ своей задачей, НЕ ИЗМѢНЯЯ ПРОГРАММЫ ЖУРНАЛА, сдѣлать его отвѣчающимъ современному освободительному движенію родины. Въ журналѣ найдутъ себѣ мѣсто очерки и картины, рисующіе современную общественную жизнь культурныхъ странъ. Широкимъ слоямъ населенія Россіи, вступающей въ новый періодъ своей исторіи, необходимо ознакомиться съ тѣмъ, какъ живутъ государства, идущія впереди насъ по пути прогресса, какъ они устроили свою жизнь на началахъ СВОБОДЫ, РАВЕНСТВА и БРАТСТВА.
Въ теченіе года подписчики получатъ:
50 №№ ХУДОЖЕСТВЕННО-ЛИТЕРАТУРНАГО ЖУРНАЛА.
Путешествія.—Этнографія.—Романы и повѣсти, изображающіе разныя приключенія на сушѣ и на морѣ.—Очерки и разсказы.—Стихотворенія.—Картины.—Иллюстраціи.—Портреты. 1.200 столбцовъ текста.
ВЪ КАЧЕСТВѢ ПРЕМІЙ ПОДПИСЧИКАМЪ „ВОКРУГЪ СВѢТА" БУДУТЪ ДАНЫ СЛѢДУЮЩІЯ
БЕЗПЛАТНЫЯ ПРИЛОЖЕНІЯ:
Поборники правды.
Альбомъ портретовъ дѣятелей русскаго освобожденія.
24 книжки романовъ **ЕМИЛЯ ЗОЛЯ,**
куда войдутъ слѣдующія произвед. пользующ. всемірной извѣстн. ПИСАТЕЛЯ-РЕАЛИСТА:
Римъ.—Лурдъ.—Парижъ.—Трудъ.—Углекопы.—Правда.
12 выпусковъ. ПОЛНЫЙ ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ ОБЩЕДОСТУПНЫЙ ЛѢЧЕБНИКЪ знаменитыхъ русскихъ профессоровъ-медиковъ
„КНИГА ЗДОРОВЬЯ", объемомъ болѣе 1.000 печати.страницъ съ 500 оригинальныхъ рис.
Подъ редакціей слѣдующихъ профессоровъ-медиковъ: Н. П. Гундобина, С. І. Залѣскаго, А. А. Кадьяна, И. К. Кононова, П. Я. Розенбаха, лейбъ-окулиста Н. И. Тихомирова и Г. Ю. Явейна.
I. Гигиена, или какъ надо жить, чтобы не хворать. Ред. проф. С. І. Залѣскаго. II. Естественные методы лѣченія, или какъ лѣчиться, не принимая лѣкарствъ. Ред. проф. Н. П. Гундобина. III. Внутреннія болѣзни (легкихъ, сердца, желудка, кишекъ и т. д.). Ред. проф. Г. Ю. Явейна. IV. Дѣтскія болѣзни, гигіена ребенка и уходъ за дѣтьми. Ред. проф. Н. П. Гундобина. V. Хирургія. Редак. проф. А. А. Кадьяна. VI. Болѣзни нервн. системы. Редак. проф. П. Я. Розенбаха. VII. Душевн. болѣзни. Редак. проф. П. Я. Розенбаха. VIII. Глазн. болѣзни. Редак. лейбъ-окулиста проф. Н. И. Тихомирова. IX. Анатомія и физіологія (жизнь и строеніе человѣческаго тѣла). Ред. проф. Н. П. Гундобина. X. Болѣзни кожи, волосъ и ногтей. Ред. пр.-доц. И. К. Кононова. XI. Отравленія, несчастные случаи, аптека и домашняя аптечка.
Въ отдѣльной продажѣ „Книга Здоровья" стоитъ 3 рубля.
Кромѣ того, съ приплатою одного руб. подписчики „Вокругъ Свѣта" получатъ ЦѢННОЕ приложеніе — художественно-исполненную въ нѣсколько красокъ картину извѣстнаго художника Н. П. Богданова-Бѣльскаго
„Газета въ деревнѣ",
снимокъ съ послѣдней его картины, обратившей на себя всеобщее вниманіе на Передвижной выставкѣ въ Москвѣ и Петербургѣ въ 1905 г. и посвященной изображенію отношенія нынѣшней деревни къ послѣднимъ событіямъ русской жизни.
Оригиналъ, съ котораго воспроизведенъ снимокъ, пріобрѣтенъ съ Передвижной выставки за 3.000 рублей.
Цѣна на годъ безъ картины „Газета въ деревнѣ" 4 р. съ перес. и доставк.
Допускается разсрочка: при подпискѣ 2 р., къ 1 апрѣля 1 р. и къ 1 іюля 1 р.
Адресъ: Москва, Петровка, д. Матвѣевой. Редакція журнала „Вокругъ Свѣта".
Цѣна на годъ съ картиной „Газета въ деревнѣ" 5 р. съ перес. и доставк.
Издание Т-ва И. Д. СЫТИНА.

Wesiweski
kahe paari kiwidega (üks paar Soome kiwisi) on jahu ja heinamaadega warsti ära ostetud. Walla mõisas, Kolla kihelkonnas. 5 407

Kõhemat talukohta,
kui wõimalik ühes kõik metsa, karjamaa, heinamaa ja põllugu, soowitakse osta. Teateid ja hinda wõib üles anda R. M. nime all, kinnises kirjas, „Walguse" toimetusele.

Hunyadi János
loomulik kibewesi
(Bitterwasser)
kõige parem kõhu lahti tegemise rohi.
Iga etiket peal on tarwis
Andreas Saxlehner'i
firmat tähele panna.
Pehme, maitsew, julge.
Iseärantsi hea harilise ja juhtumise kõhu-
kinnisuse, were põhetõusu, liiglihawuse, korratu ma seedimise, maksahaiguste j. n. e. wastu.
Enese 30 aastase tunnuse ajal on ta kõige parem teise
tarwane mees leitud olema. 11** 381

Maie wiljakraawimise-, teramise-, tuduumise-, theerimise-, wanutamise- ja presimise-masinaid, ...
masin tingimistega.
Adress kirjadele ja telegrammidele: „Halperini wabrik. Dwinsk". „Фабрика Гальперина, Двинскъ". S 321

Willisaapaid, kautsuksaapaid, kiise saapaid, sügise kalosi ja ... saapaid, ... tööliste ... kutsekirjadega, jalanõusi, ... kalossid ja ... wiltkalossid ja ...
Karl Jürgenson'i
juures, Kuninga uul., Tallinnas. 409

Kaloshi lakki, gummi, ...
naha liimi ...
Mey & Landesen,
Wiru wärawa, Tallinnas.

Ründuosis 1893 a. kuld auraha ...
Järeletehtud kauba eest hoiatakse!
Prowisor H. F. Jürgens'i terwisele kasulik
Bor-Thymol seep,
mis hea wiitsilikude, tedretäppide, kollaste plekide ja ülemäära higistamise wastu on, ühtlasi ta hea lõhnaga kõige parem kätasepp. Saada kõigis suuremates apteekides. Tükk 50 k., pool tükki 30 k. Tallinnas: Moskwa apteek H. F. Jürgens'i juures. 5* 4 410

Tiiwklawerid, pianinod ja harmooniumid
kuulsamatest sise- ja wäljamaa wabrikutest wäikeste hindadega.
Wäljaüürimine mänguriistade ladu.
Parandused klawerite häälestamine.
Karl Jürgenson'i
juures, Kuninga uul., Tallinnas.

Kiituse laulu lehti
on saada igal ajal „Walguse" toimetusest.

7 aastane, wäga hea sõidu
mära hobune,
warsa kasmatamise jaoks, on müüa. Harju wärawas, Kütti uul. nr. 13. 406

Maja raamatuid
müüb 15 kop. tükk „Walguse" toimetusest.

Tallinna turuhinnad.

3. detsembril	Kop.
1 tsetwerik kartohwlid	32—35
Herne nael	5
Läätse nael	5
Tangu nael	4—5
Weise liha nael	13—16
Sea liha nael	12—15
Lamba liha nael	10
Kooritud piima toop	4
Hapu piima toop	6—7
Wahakoore toop	50
Rõõsa koore korter	5
Hapu koore korter	10—12
Laua wõi nael	45
Köögi wõi nael	30—35
Kana muna paar	4—6
Sooja piima toop	9
Leiwa nael	3

Rahapaberite hinnad.

Peterburis, 3. detsembril 1905.

Pool-imperialid		7 rbl.	50 kop.
100 Soome marka		37 „	72 „
Kapitalid (фонды).		Senta müües.	Sengast ostes.
4%	riigi rent	79	80
4%	I. wõidul. p. 1864	402	406
„	II. „ 1866	286	290
5 „	mõisn. wõidul. p.	238	242
Põllupankade pantkirjad.			
4 1/2 %	Tula põllup. „	74	76
4 1/2	Harkowi „ „	71 1/2	73
4 1/2	Moskwa „ „	74	76
5 1/2	Bess.-Tauria „	70	72
4 1/2	Wilna „ „	72	74
4%	Tiflis „ „	69	—
4 1/2	Hersoni „ „	70 1/2	72
4 1/2	Doni „ „	71	73
4 1/2	Kiiewi „ „	73	75
4 1/2	Poltawa „ „	70 1/2	72
4%	Eestim. kreditk. „	—	85
4 1/2 %	Liiwim. „	—	—
4%	„ „ „	83	—
4 1/2	Peterb. immob. „	82	83
5%	Tall. immobiliar. „	—	98
„	Liiwim. „ „	92 1/2	93 1/2
„	Riisa raudtee obligatsionid	76	78

Trükitud ajalehe „Walguse" — J. Kõrw'i — trükikojas, Tallinnas.

Tänase numbriga on lisaleht nr. 49 kaasas.